

Co-ouderschap als basis voor de samenwerking

Een explorerende kwalitatieve studie naar de samenwerkingsrelatie tussen biologische ouders en pleegouders

Universiteit Utrecht

Cursus: Bachelorthesis Pedagogische Wetenschappen 2020 (200600042)

Studenten: D.M. Bac (5993814), F. Buter (6948502) en T. Overduin (6105068)

Eerste beoordelaar: C. Vissenberg

Tweede beoordelaar: J. Schöpping

Datum: 22-06-2020

Voorwoord

Voor u ligt de Bachelor thesis van Mardine Bac, Floortje Buter en Tinke Overduin. Met deze thesis hopen Mardine en Tinke de Bachelor Pedagogische Wetenschappen en Floortje haar Pre-master succesvol af te ronden aan de Universiteit Utrecht. Het was een leerzaam proces om dit onderzoek te doen, waardoor wij veel nieuwe kennis hebben opgedaan over pleegzorg, de samenwerking tussen ouders en pleegouders en de rol van de pleegzorgbegeleider daarin. Daarnaast hebben we nieuwe vaardigheden ontwikkeld of onze vaardigheden verbeterd op het gebied van interviewen, literatuuronderzoek en kwalitatief onderzoek.

Dit onderzoek hadden we niet kunnen doen zonder de hulp van een aantal belangrijke personen. Daarom willen wij graag nog een woord van dank richten aan allereerst onze respondenten. Zonder jullie was dit onderzoek er niet geweest. Jullie openheid, tijdsinvestering en kwetsbaarheid was zeer waardevol voor ons onderzoek. Het was een eer om naar jullie verhaal te mogen luisteren. Als tweede aan Charlotte, onze thesisbegeleidster. Dankjewel voor je feedback, je vlotte reactie bij vragen en alle online meetings. En als laatste een woord van dank aan iedereen die ons gesteund heeft in het schrijven van deze thesis. Bedankt dat jullie met ons hebben meegedacht en ons hebben bemoedigd afgelopen maanden.

Wij wensen u veel plezier met het lezen van deze thesis!

Mardine Bac, Tinke Overduin en Floortje Buter

Abstract

The goal of this research is to enhance the co-operative relationship between the parents and the foster parents, so in that way the risk of a breakdown can be reduced. It is suggested to develop a structure in which co-parenting can be stimulated. Through semi-structured in-depth interviews this research its main focus is the experiences and visions of the parties involved, which are the foster parents and foster care counsellors. Thirteen foster parents and three counsellors were interviewed. The different experiences from foster parents and counsellors vary from no cooperation to a good cooperation. The foster parents play the largest role in the upbringing of the child. There are different factors that encourage and obstruct the cooperation between the parties. A stimulating factor is an external confidential counsellor and a good cooperation between the counsellors. The switching of counsellors and previous negative experience with counsellors can be a cause for obstruction. Foster parents need better guidance during the cooperation, such as pre-placement training. Counsellors need a lower caseload, so that they can provide better guidance. Parents receive little support in the cooperation, but it is highly necessary for all parties involved that there is clarification regarding to whom will provide this support. It is recommended that the counsellors engage in the conversation with the guardian to clarify who is taking up which duties in terms of supporting the parents. A suggestion for follow-up research is, to establish the differences between child-related and parent-related problems prior to the placements.

Samenvatting

Het doel van dit onderzoek is om de samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders te verbeteren, om het risico op een breakdown te verminderen. Dit door de principes van co-ouderschap te stimuleren. Door semigestructureerde diepte-interviews richt dit onderzoek zich op de ervaringen en visie van pleegouders en pleegzorgbegeleiders. Dertien pleegouders en drie pleegzorgbegeleiders zijn geïnterviewd. Hieruit blijkt dat pleegouders en pleegzorgbegeleiders verschillende ervaringen hebben omtrent de samenwerking tussen ouders en pleegouders: van geen samenwerking tot een goede samenwerking. De pleegouders spelen de grootste rol in de opvoeding. Verschillende factoren spelen een rol in het bevorderen en belemmeren van deze samenwerking. Bevorderend is een externe vertrouwenspersoon en een goede samenwerking met de pleegzorgbegeleiders. Belemmerend is wisseling van de pleegzorgbegeleiders en eerdere negatieve ervaring met de hulpverlening. Pleegouders hebben betere begeleiding nodig bij de samenwerking, zoals een training voorafgaand aan de plaatsing. Pleegzorgbegeleiders hebben een lagere caseload nodig, zodat zij betere begeleiding kunnen bieden. Biologische ouders krijgen weinig ondersteuning in de samenwerking. Het is nodig dat er duidelijkheid komt over wie deze ondersteuning moet geven. Het wordt aanbevolen dat pleegzorgorganisaties in gesprek gaan met de voogd om duidelijk te krijgen wie welke taken op zich neemt, wat betreft de ondersteuning van de biologische ouder. Een suggestie voor vervolgonderzoek is om de verschillen tussen kind-gerelateerde en ouder-gerelateerde problematiek voorafgaand aan de pleegzorgplaatsing te onderzoeken.

Samenwerkingsrelatie tussen biologische ouders en pleegouders

Vandaag de dag zijn er veel kinderen en adolescenten die in pleeggezinnen verblijven. Zo woonden er in 2018 bijna 23.000 kinderen en adolescenten in een pleeggezin (Pleegzorg Nederland, 2019), waaronder minderjarige pleegkinderen, verder te noemen 'kinderen', worden verstaan. Er zijn verschillende soorten pleegzorg. Zo is er bestandspleegzorg, waarbij kinderen opgevangen kunnen worden door pleegouders die ingeschreven staan bij een pleegzorgorganisatie (Abrahamse, Gardeniers, & Werner, 2019; Pleegzorg Nederland, 2019). Daarnaast kunnen kinderen opgevangen worden door eigen familie en kennissen. Er is dan sprake van netwerkpleegzorg. Naast pleegzorg is een andere vorm van gezinsgerichte jeugdhulp een gezinshuis. Een belangrijk verschil tussen deze twee vormen is de professionele achtergrond van gezinshuisouders ten opzichte van pleegouders (Nederlands Jeugdinstituut, 2019). In dit onderzoek zal een gezinshuisouder gezien worden als type pleegouder. Echter, pleegzorg blijkt niet altijd gemakkelijk te zijn (De Baat, Van den Bergh, & De Lange, 2019). Het totaal aantal *breakdowns* wordt in Nederland geschat op 45 procent (De Baat et al., 2019). Een *breakdown* kan gedefinieerd worden als een vroegtijdige afbraak van de plaatsing die niet gepland, noch gewenst is (López, Del Valle, Montserrat & Bravo, 2011; Pleegzorg Nederland, 2019; Rostill-Brookes, Larkin, Toms & Churchman, 2011).

In een kwart van de *breakdowns* is de conflictueuze relatie tussen biologische ouders, verder benoemd als ouders, en pleegouders de oorzaak (Aartsen & Schep, 2020). Aanvullend stelt ander onderzoek dat de aard en sterkte van de relatie tussen ouders en pleegouders geassocieerd wordt met *breakdown* (Brown & Bednar, 2006). Daarnaast is een belangrijke reden voor een *breakdown* overbelasting van het pleeggezin door problematisch gedrag van het kind (Montalto & Busch-Rosnagel, 2005; Pleegzorg Nederland, 2019). Haans (2017) stelt dat moeilijk gedrag van een kind voor een belangrijk deel voortkomt uit een gebrekkige samenwerking tussen ouders en pleegouders. (Aartsen & Schep, 2020). Een goedlopende samenwerking tussen ouders en pleegouders is dus van cruciaal belang voor een succesvolle pleegzorgplaatsing en daarbij een belangrijke factor in het welzijn van kinderen (Aartsen, 2018; Gable & Sharp, 2016; Kiraly, James & Humphreys, 2015; Teubert & Pinquart, 2010). Ouders en pleegouders die goed samenwerken, ondersteunen het kind bij het voorkomen van een loyaliteitsconflict (Biehal, 2014; Chateaufneuf, Turcotte & Drapeau, 2018; Järvinen & Luckow, 2020).

Een manier waarop deze samenwerking vorm gegeven kan worden is co-ouderschap. Zo beschrijft Daamen (2015) dat door middel van het creëren van co-ouderschap de samenwerking tussen ouders en pleegouders verbetert. Montalto en Busch-Rosnagel (2005) definiëren co-ouderschap als de manier waarop ouders en pleegouders van het kind onderhandelen over verschillende opvattingen van opvoeding en verantwoordelijkheden. Feinberg (2003) noemt vier principes die belangrijk zijn bij co-

ouderschap. Als eerste noemt hij dat er een gezamenlijke familie organisatie moet zijn. Dit bestaat uit het omgaan met conflictsituaties en contact tussen ouders en pleegouders. Ten tweede moet er een opvoedingsovereenkomst over kind-gerelateerde onderwerpen zijn, waardoor één lijn in de opvoeding getrokken kan worden. Daarnaast moet er een goede taakverdeling zijn tussen de ouders en pleegouders. Als laatste is steun en ondermijning van belang: het wederzijds respect tussen ouders en pleegouders, de ondersteuning die zij elkaar bieden of juist ondermijning van het gezag van de andere ouders. Deze principes worden ondersteund door De Baat en De Lange (2013) die goede communicatie, heldere afspraken, een duidelijke taakverdeling en oordeel loos luisteren noemen als belangrijke activiteiten die de samenwerking bevorderen.

Co-ouderschap

Aanbevolen wordt om in de pleegzorg een structuur te ontwikkelen waarin co-ouderschap wordt gestimuleerd (Daamen, 2015, Linares, Montalto & Oza, 2006). In Nederland wordt gepleit voor een nieuw model van ouderschap met gedeeld, ondersteunend opvoederschap (Haans, 2017), waarin beide ouders een gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor het kind hebben (Holtan, 2008; Hong, Algood, Chiu, Lee, 2011). Huidige onderzoeken tonen aan dat co-ouderschap bijdraagt aan het verminderen van internaliserende en externaliserende problemen van kinderen (Linares, Rhodes & Montalto, 2011; Vanschoonlandt, Vanderfaellie, Van Holen, De Maeyer & Andries, 2012). Zo ervaren kinderen minder angst als pleegouders een positieve houding hebben ten opzichte van hun ouders (Morrison, Mishna, Cook & Aitken, 2011). Omgekeerd kunnen er bij slecht geplande pleegzorgplaatsingen, bij weinig contact tussen ouders of bij blootstelling aan ouderlijke conflicten, schadelijke effecten optreden voor de kinderen door de emotionele onzekerheid die deze creëren (Cummings, Schemerhorn, Davies, Goekemorey & Cummings, 2006; Sen & Broadhurst, 2011).

Hedid (2015) beweert dat een 'open pleeggezin' van cruciaal belang is om co-ouderschap mogelijk te maken. Openheid omvat onder andere dat pleegouders regelmatig informatie geven aan ouders over het dagelijkse leven het kind. Het onderzoek van Höjer (2009) toont echter aan dat ouders vaak het contact met pleegouders als ongelijkmatig ervaren, zich minderwaardig voelen en het gevoel hebben als ouder te falen. Wanneer zij belangrijke kennis over hun kinderen willen delen met het pleeggezin, wordt deze kennis niet altijd gerespecteerd en gebruikt.

De nieuwe ontwikkelingen op het gebied van co-ouderschap laten zien dat de visie op de rol van de dagelijkse opvoeder aan het verschuiven is. In de zorg rondom een kind zijn vele partijen betrokken, namelijk ouders, pleegouders en pleegzorgbegeleiders. Iedere partij heeft een specifieke rol en moet vanuit die rol bijdragen aan de doelstelling dat kinderen veilig en gezond kunnen opgroeien en zich ontwikkelen (Batterink, Zwanepol, Onstenk & Westhoff, 2019).

Rolverdeling

De Baat en De Lange (2013) benadrukken dat het voor ouders van belang is om de plaatsing te leren accepteren en een invulling te kunnen geven aan hun nieuwe ouderrol op afstand. Daarbij dienen ze begeleid te worden in het acceptatieproces dat hun kind voor een langere periode niet terug naar huis kan. Dit zijn belangrijke voorwaarden voor het kind om zich aan pleegouders te kunnen hechten. Het kind heeft namelijk gevoel van instemming van de ouders om zich te 'mogen' hechten (De Baat et al., 2019; Haans, Robbroeckx, Hoogeduin, & Beem-Kloppers, 2009). Daarnaast is het goed om ouders te betrekken bij belangrijke gebeurtenissen rondom het kind (Daamen, 2015). De pleegzorgbegeleider heeft een belangrijke regierol om de samenwerking tussen de betrokken partijen te stroomlijnen (De Baat et al., 2019). Pleegouders verwachten dan ook dat zij deze bemiddelende rol op zich nemen (Daamen, 2015), omdat zij behoefte hebben aan ondersteuning bij de omgang met de ouders (Aartsen, 2018; De Baat et al., 2019). Pleegouders hebben een cruciale rol in de opvoeding van de kinderen en de daarbij horende samenwerking met de ouders en pleegzorgbegeleiders. Echter is er veel onduidelijkheid over de verdeling van de zorg (Aartsen, 2018; Boyle, 2015; Kiraly et al., 2015).

Ouders worden meer betrokken bij de samenwerking wanneer er duidelijkheid is over de rolverdeling (Poirier & Simrad, 2006). Voor een goede samenwerking is het belangrijk dat er consistentie en helderheid is over de rol en verantwoordelijkheid van de betrokkenen (Brown, 2008). Daarnaast is het van belang dat pleegouders en ouders in staat zijn ieders rol en de overlap daartussen te accepteren (Daamen, 2015; Poirier & Simrad, 2006).

Belemmerende en bevorderende factoren

Uit onderzoek blijkt dat er verschillende factoren zijn die bevorderend of belemmerend zijn voor de samenwerking tussen ouders en pleegouders. De Baat en collega's (2019) noemen verschillende factoren waarvan hier er een aantal worden uitgelicht. Zo kan een luisterend oor en helpende hand van buitenaf bevorderend zijn voor de samenwerking. Daarnaast wordt als nuttig beschreven om pleegouders te verbinden met andere pleegouders.

Naast een externe vertrouwenspersoon is een goede samenwerking van de pleegouders met de pleegzorgbegeleider erg belangrijk voor de samenwerking tussen de ouders en pleegouders (De Baat et al., 2019). Verschillende onderzoeken geven namelijk aan dat pleegouders steun van de pleegzorgbegeleider nodig hebben voor deze samenwerking (Coakley, Cuddeback, Buehler, & Cox, 2007; Kiraly et al., 2015; López et al., 2011). Pleegzorgbegeleiders moeten hierbij de individuele verschillen in de situaties in acht nemen, omdat niet altijd dezelfde manier van samenwerken mogelijk is (Boyle, 2015). Wisseling van pleegzorgbegeleiders is een belemmerende factor voor stabiliteit en

consistentie in de samenwerking (De Baat et al., 2019). Als er toch sprake is van wisseling, is een goede overdracht van belang.

Belemmerend vanuit de kant van de ouders is dat er veelal angst en schaamte meekomt met de uithuisplaatsing (De Baat et al., 2019). Ook eerdere negatieve ervaringen met Pleegzorg of andere hulpverlening kan belemmerend werken in de samenwerking (De Baat et al., 2019). Dit zorgt er voor dat er weinig vertrouwen is in het handelen van Pleegzorg en van de pleegouders, wat de samenwerking tussen ouders en pleegouders in de weg staat. Als laatste kan een langdurige plaatsing belemmerend werken. Ouders verliezen hoop in het mogelijk terugkeren van hun kind naar mate de plaatsing langer duurt (De Baat et al., 2019). Hierdoor zijn zij ook steeds minder bereid om te investeren in de samenwerking met de pleegouders.

Huidig onderzoek

Uit dit alles blijkt dat co-ouderschap (Feinberg, 2003) bij pleegzorg nog vrij nieuw is en het is onduidelijk is hoe de principes, waarop de samenwerking gebaseerd wordt, ervaren worden door pleegouders en pleegzorgbegeleiders. Ook blijkt dat ouders en pleegouders behoefte hebben aan begeleiding bij de samenwerking, maar wie deze begeleiding op zich neemt, en hoe de betrokkenen hun rol in zien is onduidelijk. Het doel is dan ook om inzicht te krijgen in de ervaringen en visies op de samenwerkingsrelaties en de rolverdeling en om handvatten te kunnen geven voor mogelijkheden voor verbetering van deze samenwerkingsrelatie. Zo wordt beoogd bij te dragen aan het verminderen van het risico op een breakdown, aangezien een goede samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders breakdowns kan voorkomen (Aartsen & Schep, 2020).

De volgende onderzoeksvraag met bijpassende deelvragen zijn opgesteld: Op welke wijze ervaren pleegouders en pleegzorgbegeleiders (betrokkenen) de samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders aan de hand van de principes van co-ouderschap, wat is hierin bevorderend en belemmerend, en hoe kan deze samenwerking geoptimaliseerd worden?

1. Hoe wordt de samenwerkingsrelatie aan de hand van de principes van co-ouderschap tussen ouders en pleegouders ervaren door de betrokkenen?
2. Wat is volgens de betrokkenen de visie op de rol van de ouders, pleegouders en pleegzorgbegeleiders bij de samenwerking tussen ouders en pleegouders?
3. Wat zijn bevorderende en belemmerende factoren omtrent de samenwerking tussen ouders en pleegouders volgens de betrokkenen?
4. Op welke wijze kunnen pleegzorgorganisaties volgens de betrokkenen op de behoeften van ouders, pleegouders en pleegzorgbegeleiders inspelen?

Methode

Onderzoeksdesign

Het onderzoek betreft een kwalitatief onderzoek. Dit om diepgaande inzichten te verkrijgen van de realiteit van de respondenten en dichtbij te kunnen komen in wat de situatie voor hen betekent (Biggerstaff & Thompson, 2008). De kwalitatieve aard van het onderzoek zorgt ervoor dat er persoonlijker op de respondenten ingegaan kan worden, waardoor zij beter worden begrepen. Door middel van dit onderzoeksdesign komt de visie en ervaring van de pleegouders en pleegzorgbegeleiders centraal te staan. Daarnaast biedt het onderzoek ruimte om te ondervinden of er ook andere factoren, ervaringen en visies worden aangedragen door de respondenten die gebruikt kunnen worden. Aan de hand van het opgestelde onderzoeksdoel is er gekozen voor een narratief type onderzoek. Dit type kwalitatief onderzoek biedt mogelijkheden om het verhaal van pleegouders en pleegzorgbegeleiders als kwaliteitsindicator te plaatsen naast de bestaande literatuur en daarmee nieuwe inzichten te krijgen over de samenwerkingsrelatie tussen de ouders en pleegouders volgens de betrokkenen (Sools, 2012).

Onderzoeksgroep

Om de onderzoeksvraag grondig te onderzoeken en antwoord te krijgen vanuit verschillende perspectieven van de betrokkenen, bestaan de respondenten uit dertien pleegouders en drie pleegzorgbegeleiders die door middel van een gemak steekproef zijn geworven. Dit aantal is voldoende om een dieper inzicht te krijgen in de ervaringen en visies van de respondenten (Dworking, 2012). Binnen dit onderzoek wordt er gebruik gemaakt van verschillende respondentgroepen. Door deze triangulatie wordt de visie en ervaringen vanuit verschillende perspectieven belicht, waardoor er sprake is van datatriangulatie (Baarda, de Goede & Theunissen, 2009).

De respondenten zijn op verschillende manieren geworven. De pleegouders zijn geworven door middel van het lopend onderzoek 'Zo thuis mogelijk', waarbij de pleegouders aan konden geven of zij open stonden voor een interview. Degenen die beschikbaar waren, hebben we gebeld of gemaïld. Vervolgens hebben we alle respondenten een mail gestuurd met uitgebreide informatie, waarin toestemming werd gevraagd (zie Bijlage A). De pleegzorgbegeleiders zijn via de werkgroep Pleegzorg Flevoland bereikt, waarna er ook naar hen een mail met uitgebreide informatie, waarin toestemming werd gevraagd, is gestuurd.

Dataverzameling

De data voor dit onderzoek wordt verzameld door middel van diepte-interviews die semigestructureerd zijn. Dit betekent dat voorafgaand aan het interview een lijst met relevante onderwerpen en vragen is opgesteld (zie Bijlage B). Tevens zijn er open vragen gesteld, om de respondenten zo min mogelijk te beïnvloeden tijdens het interview, om de interne validiteit te waarborgen (Boeije, 2008). Daarnaast zijn de vragen gebaseerd op

bestaande literatuur. Hiermee hebben de onderzoekers de interne validiteit en betrouwbaarheid gewaarborgd (Baarda et al., 2009). Door middel van diepte-interviews van een uur lang zijn er vragen gesteld over de ervaring van de samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders, de visie op deze samenwerkingsrelatie, de bevorderende en belemmerende factoren hierbij en over de behoeften van ouders, pleegouders en pleegzorgbegeleiders. Deze interviews zijn in verband met Covid-19 door middel van (video)bellen afgenomen. Voorafgaand aan de interviews is toestemming tot het verzamelen, opnemen en transcriberen van data aan de respondenten gevraagd. Aan het begin van de interviews hebben we de belangrijkste punten uit de informatiebrief nog een keer benoemd en de respondent vervolgens gevraagd duidelijk toestemming te geven (Bijlage B). De interviews zijn opgenomen en achteraf anoniem getranscribeerd. Na het eerste interview is door alle interviewers gereflecteerd op de topiclijst en deze is waar nodig aangepast, wat de interne validiteit verhoogd (Boeijs, 2008).

Data analyse

De geanonimiseerde transcripten zijn *theory-driven* en *data-driven* gecodeerd in Nvivo. Als eerste is er namelijk gekeken door de lens van al bestaand onderzoek door middel van *a priori* codes (DeCuir-Gunby, Marshall & McCulloch, 2011). Daarnaast zijn de vernieuwende open uitspraken van de respondenten meegenomen in de analyse. Uiteindelijk zijn door axiaal coderen connecties gemaakt tussen de codes, de codeboom is te vinden in Bijlage C. Het ontwikkelen van de codes is een gezamenlijk proces geweest. Ook is een deel van de data steekproefsgewijs dubbel gecodeerd door de onderzoekers, waarna de codes vergeleken zijn om interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te bevorderen (DeCuir-Gunby et al., 2011).

Resultaten

Er zijn dertien pleegouders en drie pleegzorgbegeleiders geïnterviewd, allen verbonden aan een pleegzorgorganisatie in Flevoland. De achtergrondinformatie van de respondenten is te vinden in Bijlage D. De belangrijkste bevindingen van deze interviews zullen, aan de hand van de theorie, besproken worden. Eerst wordt de visie op de rol van de ouders, pleegouders en pleegzorgbegeleiders besproken. Vervolgens komen de principes van co-ouderschap aan bod: gezamenlijke familieovereenkomst (mate contact en conflict), opvoedingsovereenkomst (opvoedingsafspraken), steun/ondermijning (wederzijds respect) en taakverdeling. Daarna zullen de bevorderende en belemmerende factoren voor de samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders naar voren komen, gevolgd door als laatste de behoeften van pleegouders, ouders en pleegzorgbegeleiders ter bevordering van deze samenwerkingsrelatie. Per onderdeel worden eerst de belangrijkste uitkomsten benoemd, zoals naar voren gekomen uit de data. Bij alle factoren zijn de ervaringen van de respondenten met elkaar vergeleken.

Visie op de rollen

Visie op de rol van de biologische ouder. Een aantal pleegouders en pleezorgbegeleiders geeft aan dat de ouder altijd de ouder blijft, alleen nu op afstand. Volgens een groot aantal pleegouders is het belangrijk dat de ouders contact onderhouden met hun kind en leuke herinneringen opbouwen met hun kind.

Dat de ouder ook echt de papa of mama blijft van het kind, dat ze elkaar echt kennen in wie ze zijn [...]. Dus de vader of moeder op afstand die niet voor je zorgen, maar die wel je vader en moeder zijn. (Pleezorgbegeleider, 10 jaar werkervaring (PB10))

De visies op de opvoedrol van de ouder liggen erg uit elkaar. Een crisispleegouder en een weekendpleegouder vinden dat de opvoedrol helemaal bij de ouder hoort te liggen, terwijl een aantal langdurige pleegouders en een pleezorgbegeleider vinden dat de opvoedrol niet meer aan de ouder toebehoort.

Ik denk wel dat [...] het gewoon heel lastig wordt om biologische ouders een taak te laten hebben. Negen van de tien keer zien ze de kinderen natuurlijk niet dagelijks. [...] Ik denk dat [...] hoe het nu is, dat de biologische ouders geen taken hebben, voor de kinderen het duidelijkst is en ook voor de biologische ouders. (Pleezorgbegeleider, 3 maanden ervaring (PB3))

Daarnaast ligt het vaak aan wie het gezag heeft, of de ouder wel of geen beslissingen mag nemen over zaken zoals studiekeuze, et cetera. Twee pleegouders accepteren dat de ouder het gezag heeft, maar andere pleegouders zouden graag het gezag delen met de ouders, zodat er sneller beslissingen gemaakt kunnen worden.

Tot slot geven twee pleezorgbegeleiders aan dat het belangrijk is dat ouders hun kennis over het kind delen met de pleegouders, omdat de ouders het kind het beste kennen. Denk hierbij aan de achtergrond van het kind voordat het kind in pleezorg kwam.

Visie op de rol van de pleegouder. De visie op de rol van de pleegouder is heel divers. Een groot deel van de pleegouders zag het als hun rol om de contactmomenten tussen het kind en ouder te begeleiden en daarin de mediator te zijn. Drie pleegouders geven aan dat het hun rol is om een thuis te zijn voor de kinderen en om hun liefde en veiligheid te bieden. Volgens het merendeel van de respondenten zijn pleegouders verantwoordelijk voor de opvoeding en dagelijkse verzorging van het kind, omdat de rol van de ouder minder groot is. *"Daarbij moet je wel ruimte maken voor de biologische ouders, door [...] regelmatig de moeder ter sprake te brengen, maar de rol van dagelijkse zorg, die hebben dan veel meer de pleegouders."* (PB10)

Een langdurige pleegouder geeft aan dat ze zich echt moeder voelt, ook al is de biologische moeder de echte moeder. Volgens een pleezorgbegeleider verschilt dit echter in een netwerkpleeggezin, waarbij pleegouders al een rol hebben, zoals tante of buurvrouw, waardoor ze deze rol vaak behouden. Dezelfde pleegouder die zich moeder voelde, vertelde echter ook dat het belangrijk is om te blijven beseffen dat het niet jouw

kind is. Wanneer de ouder er is, dan geven verschillende pleegouders aan dat ze dan even afstand nemen.

Ik probeer wel heel duidelijk de kinderen niet aan te raken en niet de opvoedkundige rol op me te nemen op het moment dat ouders erbij zijn. Even een beetje afstand nemen, want op dat moment is het niet aan mij om een kind hollend uit de gang te halen. (Crisispleegouder, 11 jaar ervaring (CP11))

Een aantal langdurige pleegouders en een weekendpleegouder zien het als hun rol om samen beslissingen met ouders te maken. Weer andere pleegouders vinden het juist fijn dat ze de beslissingen over kunnen laten aan de voogd of een pleegzorgbegeleider, zodat de relatie tussen de ouders en de pleegouder beter blijft. Hierover zegt een gezinshuisouder: *"Dus daarin willen we soms wel dat er een keuze wordt gemaakt, zodat wij uit de reactie blijven van de ouders [...], zodat wij neutraal blijven en dat helpt soms."* Een pleegouder geeft ook aan dat er een verschil is tussen crisisopvang en langdurige pleegzorg:

We hebben ook crisisopvang, want dat zijn wel twee dingen hè, we hebben het nu over langdurige, dan [...] beslis je wat makkelijker, omdat hij al jarenlang bij ons is en we hem heel goed kennen. Maar in crisisopvang hebben we altijd met de voogd teruggekoppeld. (Crisis- en langdurige pleegouder, 16 jaar ervaring (CLP16))

Ongeveer een derde van de pleegouders wil er graag zijn voor het kind, maar ziet het niet als hun rol om de ouder te begeleiden. Een pleegouder verduidelijkt dit: *"En zeker omdat de problematiek ouder-gerelateerd is, dan hebben wij zoiets van, ja, oké, we zijn er voor het kind. En de ouder moet maar zelf hulp zoeken."* (CLP16) Volgens twee pleegzorgbegeleiders is het de taak van de voogd om de ouders te begeleiden.

Andere rollen van een pleegouder die zijn genoemd door enkele respondenten, zijn: professioneel zijn, kartrekker zijn, de ouder ontlasten, altijd bereikbaar zijn voor de ouder, en ook rekening moeten houden met de ouders en het systeem eromheen, zoals opa's en oma's.

Tot slot zien twee pleegouders het als hun rol om mee te denken met de pleegzorgbegeleider of de voogd. Daarbij observeren ze het kind en opvallende dingen geven ze dit vervolgens door aan de pleegzorgbegeleider. Eén van hen zegt hierover: *"Wij gaan niet bepalen wat er moet veranderen, daar zijn de professionals voor. Maar wij kijken wel naar de reactie van het kind, en dat geven wij weer, zodat er een goed plan kan komen."* (CLP16)

Visie op de rol van de pleegzorgbegeleider. Bij het uitvragen van de visie van de respondenten op de rol van de pleegzorgbegeleider zijn diverse rollen genoemd. Door de meerderheid van zowel de pleegzorgbegeleiders als de pleegouders is benoemd dat het belangrijk is dat de pleegzorgbegeleider er echt voor de pleegouder is, door bijvoorbeeld

een luisterend oor te zijn en veel met hen te overleggen. Veel overleggen wordt door alle drie de pleegzorgbegeleiders benoemd.

Daarnaast zag het merendeel van de respondenten het als de rol van de pleegzorgbegeleider om contact tussen ouder en pleegouder begeleiden, door bijvoorbeeld te adviseren vanuit een neutrale positie die kijkt vanuit het belang van het kind en daarbij te zorgen voor wederzijds respect, het bewaken van de (emotionele) veiligheid, erkennen van gevoelens en soms ook knopen doorhakken. Deze rol als mediator wordt volgens de meeste respondenten al vervuld door de pleegzorgbegeleider. Door een groot deel van de pleegouders is benoemd dat het de rol van de pleegzorgbegeleider is om omgangen te regelen of te begeleiden, zodat de ouder niet onopgemerkt een negatieve invloed kan uitoefenen op het kind.

Principes co-ouderschap

Mate van contact en conflict. De mate van contact wordt verschillend ervaren tijdens een pleegzorgplaatsing. Meer dan de helft van de pleegouders gaf aan dat zij het belangrijk vinden om het contact met de ouders te onderhouden en te stimuleren, omdat ze de loyaliteit van hun kind aan de ouder erkennen. Daarentegen vond ongeveer een derde van de pleegouders het beter om, in het belang van het kind, geen contact te hebben met de ouders. *"Afhankelijk van wat de problematiek is waarom het kind uit huis is geplaatst, zouden wij daar [contact onderhouden met ouders, red.] wel moeite mee hebben. Nogmaals, kijkend vanuit het belang van het kind."* (CLP16) In andere gevallen kon er geen contact zijn met (één van de) ouders. Redenen die werden benoemd voor de afwezigheid van contact met ouders, waren: ouders zijn onbekend, ouders hebben veel psychische problematiek, waardoor ze zelf geen contact meer willen met kinderen, of de kinderen geven aan geen contact meer te willen, vanwege onrecht in het verleden.

Drie andere pleegouders hadden daarentegen wel contact, maar oppervlakkig. *"Het contact blijft altijd oppervlakkig. Het is gewoon altijd gezellig spelen, of gezellig ergens heen. Maar verder weinig diepgang vanwege verstandelijke beperking van haar ouders."* (Langdurige pleegouder, 22 jaar ervaring (LP22)) Weer andere pleegouders gaven aan dat het contact met de ouders wel goed verloopt, vanwege wederzijds respect naar elkaar, het niet oordelen van pleegouders naar ouders, het tonen van begrip naar de ouders toe, en het vermijden van discussies met ouders. Daarbij noemde een pleegzorgbegeleider dat goed contact tussen pleegouders en ouders de basis vormt voor een prettige samenwerking. *"Hoe natuurlijker het contact tussen pleegouders en ouders, hoe meer het kind het gevoel heeft dat ze er beiden mogen zijn en dat het kind loyaal kan zijn aan beiden."* (PB10)

Naast de mate van contact worden er verschillende conflicten ervaren in de communicatie met de ouders. Zo hebben ouders soms andere normen en waarden dan pleegouders, waardoor conflicten kunnen ontstaan. Volgens drie pleegouders hebben veel

ouders moeite om pleegouders te accepteren, wat ook kan zorgen voor conflicten. Een gezinshuisouder vertelde hierover het volgende:

Als zij niet het gevoel heeft dat ik op één lijn sta met haar [biologische moeder] of dat ik begrijp waar zij doorheen gaat, dan heb ik constant ruzie met haar. Dus daarin begrip tonen, is voor mij één van de belangrijkste dingen die altijd moeten. Nu moet ik wel zeggen, het is heel uitputtend.

Opvoedingsafspraken. Zoals genoemd bij de visie op de rollen, zijn de opvoedtaken volgens de meerderheid van de respondenten voor de pleegouders. Twee pleegzorgbegeleiders voegen hieraan toe dat er geen overeenkomst hoeft te zijn over de opvoeding, omdat de pleegouders degenen zijn die uiteindelijk bepalen hoe ze opvoeden.

Twee pleegouders met de volledige voogdij gaven aan niet te overleggen met de ouders. Daarnaast benoemde ongeveer een derde van de pleegouders de ouders niet bij de opvoeding te betrekken, omdat de ouders niet in staat zijn om goede beslissingen te maken. *"Zij denken vanuit hun eigen belang, en niet uit het belang van het kind. En dat moet gewoon steeds voorop staan, en dat proberen pleegouders met vallen en opstaan wel te doen met begeleiding van de pleegzorgwerker."* (Langdurige pleegouder, 15 jaar ervaring (LP15)) Daarentegen gaven enkele pleegouders aan de ouders zoveel mogelijk te betrekken bij de beslissingen, zoals schoolkeuze, en met hen te overleggen over een goede opvoedingsaanpak.

Taakverdeling. De meeste pleegouders gaven aan een hoge verantwoordelijkheid te hebben in de opvoedtaken en dagelijkse verzorging van het kind. *"Normen en waarden van het gezin worden daarin meegenomen. Het belangrijkste is dan een veilige basis, rust, regelmaat en reinheid."* (CP11) Twee weekendpleegouders gaven juist aan dat zij geen opvoedtaken hebben, omdat het kind er alleen in de weekenden is. Een andere belangrijke taak die werd benoemd door de respondenten, was het stimuleren van de samenwerking met de ouder. De pleegzorgbegeleiders gaven aan dat zij als taak hebben om advies en sturing te geven bij het maken van keuzes in de opvoeding.

Wederzijds respect. Waar bijna alle pleegouders waarbij het contact goed verloopt, aangaven dat zij respect en waardering vanuit de ouders ervaren, gaven vier andere pleegouders aan dat ze zich niet geaccepteerd voelen door de ouders. Zowel de pleegouders als de pleegzorgbegeleiders kaarten het belang van wederzijds respect aan.

De ideale samenwerking begint voor mij gewoon bij wederzijds respect, als dat er is kan er ook echt een keer een ontevredenheid zijn, of ergens een keer goed van schrikken. Maar dan heb je een basis om op terug te vallen, met echt het kind voorop. (Pleegzorgbegeleider, 11 jaar ervaring (PB11))

Daarnaast vindt een merendeel van de respondenten het belangrijk om ouders in hun waarde te laten en hen zo min mogelijk te oordelen. Ook werd door enkele respondenten aangegeven dat het belangrijk is om elkaar te steunen door regelmatig

informatie te geven over het dagelijks leven van het kind genoemd, naar elkaar te luisteren en begrip te tonen.

Bevorderende en belemmerende factoren

Externe vertrouwenspersoon. De bevorderende werking van een externe vertrouwenspersoon werd niet door iedereen hetzelfde ervaren. Zo bespreekt meer dan de helft van de pleegouders zaken omtrent pleegzorg met vrienden, terwijl bijna de helft van de pleegouders aangaf ook graag deze zaken te bespreken met andere pleegouders. *"Je hebt weleens contact met andere pleegouders. En dan weet je gewoon, dan ben je soort familie van elkaar die elkaar met een woord begrijpt."* (LP15)

Weer een ander deel van de pleegouders gaf aan dat zij juist zaken met professionals willen delen, omdat zij hen daadwerkelijk kunnen helpen. Zij hebben immers verstand van de situatie. *"Nu het zo specifiek is, proberen we dat [hulp, red.] toch bij diegene te zoeken en te halen waar dat ook vindbaar is."* (CLP16)

Hoewel pleegouders geen eenduidige lijn hierin trekken, stelt ruim een derde van de pleegouders dat het delen hen daadwerkelijk helpt in het contact met ouders. *"Het is wel fijn om daar even een back-up van te horen, gewoon van goh, hoe zien jullie dat, en zijn er misschien nog andere mogelijkheden die ik zou kunnen doen? Dus dat is wel fijn."* (Crisis- en langdurige pleegouder, 12 jaar ervaring (CLP12)).

Samenwerking pleegzorgbegeleider. Alle pleegouders spraken positief over hun pleegzorgbegeleider en de samenwerking daarmee, met uitzondering van een aantal situaties. Pleegouders noemden de pleegzorgbegeleider héél goed, actief, integer of toegewijd. Meer dan de helft van de pleegouders vond de pleegzorgbegeleiders betrokken, omdat ze goed meedenken en bereikbaar zijn. Ook een pleegzorgbegeleider benoemde dat pleegouders genoeg ondersteund worden bij de samenwerking.

Pleegzorgbegeleiders en meer dan een derde van de pleegouders gaven aan dat een goede samenwerking tussen de pleegouder en de pleegzorgbegeleider kan bijdragen aan de samenwerking tussen de ouder en de pleegouder, omdat de pleegzorgbegeleiders moeilijke situaties in het contact met ouders kan bespreken. Omgekeerd gaf een pleegzorgbegeleider aan dat een slechte samenwerking een barrière is voor het bieden van goede steun. *"Als pleegouders geen openheid van zaken geven, dan kan ik ze in de connectie met ouders minder ondersteuning geven dan dat ik zou willen."* (PB3)

Overige factoren. Andere factoren van invloed op de samenwerking zijn ten eerste de wisseling van de pleegzorgbegeleiders. De meeste pleegouders hebben te maken gehad met verschillende pleegzorgbegeleiders, van twee tot meer dan 15. Een paar pleegouders gaven aan dat de werkwijze van de pleegzorgbegeleiders meestal redelijk consistent was en dat de overdracht goed ging. Daarentegen uitte een andere pleegouder zijn/haar zorgen over de wisselingen, omdat er dan veel kennis verloren gaat die een nieuwe pleegzorgbegeleider mogelijk niet helemaal tot zich kan nemen, waardoor een stukje

continuïteit en vooruitdenken verloren gaat. Ook het opnieuw opbouwen van een relatie werd als nadelig gezien door pleegouders. Hoewel de pleegouders de wisseling van de pleegzorgbegeleiders niet aan de samenwerkingsrelatie linken, sprak een pleegzorgbegeleider wel haar zorgen hierover uit:

Want de balans die is gevonden over de regie die de hulpverleners nemen en de grenzen die ze aangeven, die heeft zo veel invloed op de relatie tussen ouders en pleegouders. Vaak als er dan een wisseling is, dan gaan ouders kijken of er toch niet meer te halen is en dan worden afspraken die al lang duidelijk waren weer ter discussie gesteld. Dus dat geeft vaak een hele bak onrust. (PB10)

Als tweede kan schaamte invloed hebben op de samenwerking. Een pleegzorgbegeleider benoemde dat dit een positief effect is. *"Schaamte bij biologische ouders, als ik dat zie, dan is dat haast eerder een positief effect op de samenwerking dan negatief, omdat ze dan ook erkennen dat er dingen niet gelukt zijn of dat ze dingen verkeerd hebben gedaan."* (PB11) Een andere pleegzorgbegeleider vertelde echter dat schaamte vaak in combinatie met boosheid komt. Dit bemoeilijkt juist de samenwerking, gezien de boosheid ook op pleegouders gericht is.

Daarnaast kunnen eerdere negatieve ervaringen met hulpverlening de samenwerking met pleegouders belemmeren. De ouders kunnen de plaatsing moeilijker accepteren en het gebrek aan acceptatie zorgt voor moeilijkheden in de samenwerkingsrelatie. *"Want als ze [biologische ouders, red.] het niet eens zijn, dan worden pleegouders al snel gezien als hun concurrent of mensen die meewerken aan het onrecht wat hen is aangedaan."* (PB11)

Tot slot kan een langdurige plaatsing zowel bevorderend als belemmerend zijn voor de samenwerking.

Over het algemeen maakt het [langdurige plaatsing, red.] zeg maar dat de scherpe kantjes er wat vanaf gaan, dat er wat meer positieve dingen worden gezien die de plaatsing voor het kind betekent, uhm en dat heeft een positieve invloed op het vertrouwen, maar dat is niet altijd zo. (PB11)

Het vertrouwen hier genoemd, zorgt voor een betere samenwerking. Als de pleegouders geen ruimte geven aan de ouders en niet sensitief met hen omgaan, staat dit de groei van vertrouwen in de weg, wat belemmerend is voor een goede samenwerking.

Behoeften ouders, pleegouders en pleegzorgbegeleiders

Ondersteuning. Ruim een derde van de pleegouders wenst meer begeleiding in het contact de ouders.

Al die problemen die die ouders hebben, en de acceptatie die jij moet geven om te zorgen dat er een goede band is, die moet je gewoon leren. En daar mag best aandacht voor zijn. Daar is eigenlijk niet zo heel veel aandacht voor in de pleegzorgcursus. (CLP12)

Ook in het contact met de rest van de biologische familie van de kinderen ondervinden een paar pleegouders problemen, waardoor ze behoefte hebben aan betere begeleiding daarbij. Andersom gaf een pleezorgbegeleider aan dat de ouders ook meer ondersteuning willen in de samenwerking. Hiervoor is het volgens een pleegouder nodig dat pleezorgbegeleiders niet alleen invloed hebben in de woonplaats van het pleeggezin, maar ook in de woonplaats van de ouder. Zo zou de samenwerking vloeiender lopen, doordat dezelfde persoon beide ouders ondersteunt.

Bijna een derde van de pleegouders benoemde dat de ondersteuning van pleezorgbegeleiders nu goed genoeg is. Vier pleegouders vertelde dat zij het zelf allemaal wel aankonden, en dat zij daar geen specifieke extra ondersteuning voor nodig hebben. Ook pleezorgbegeleiders gaven aan dat zij het idee hebben dat zij pleegouders voldoende ondersteuning geven om de samenwerking met ouders te optimaliseren.

Overige behoeften. Een pleegouder meent dat ouders meer duidelijkheid nodig hebben. Als zij precies weten welke rechten zij wel en niet hebben in het contact met de pleegouders, is dit makkelijker voor de communicatie tussen pleegouder en ouder en helpt dit in de samenwerking. *"Dat is onze ervaring ook van afgelopen 15 jaar, duidelijkheid dat scheidt rust."* (LP15) Aansluitend noemde een pleezorgbegeleider dat ouders beter moeten weten wat pleezorg inhoudt en wat de rol van de pleegouder is, waardoor ze positiever tegenover de pleegouder kunnen staan. Een training kan hierin helpend zijn.

Daarnaast hadden twee pleegouders behoefte aan (betere) *matching* voorafgaand aan de plaatsing, zodat de ouders, pleegouders en het kind goed bij elkaar passen. Volgens deze pleegouders zouden ouders en pleegouders hierdoor meer op een lijn kunnen zitten, wat de samenwerking volgens hen vergemakkelijkt. Hier was het merendeel van de pleezorgbegeleiders het mee eens, maar noemden daarbij ook dat dit niet haalbaar is door een tekort aan pleeggezinnen.

Tot slot hebben pleezorgbegeleiders volgens bijna een derde van de respondenten meer tijd nodig, waarbij een lagere caseload wenselijk is. Nu is er geen tijd om bij frictie direct om de tafel te gaan zitten met zowel de ouders als de pleegouders, zodat het uitgesproken kan worden. Dit is wel nodig om een goede samenwerking te bevorderen.

Conclusie en discussie

Conclusie

Middels dit onderzoek is gepoogd antwoord te geven op de onderzoeksvraag: "Op welke wijze ervaren pleegouders en pleezorgbegeleiders de samenwerkingsrelatie tussen biologische ouders en pleegouders aan de hand van de principes van co-ouderschap en hoe kan deze geoptimaliseerd worden?" Uit dit onderzoek blijkt dat de pleegouders en pleezorgbegeleiders de samenwerkingsrelatie heel uiteenlopend ervaren. Zo ervaart een deel van de pleegouders positieve samenwerking met de ouders, waarbij de ouders veel betrokken worden bij de opvoeding en beslissingen omtrent het kind, hoewel er bij andere

pleegouders vrijwel geen sprake is van samenwerking. De pleegzorgbegeleiders zijn veelal de mediator tussen ouders en pleegouders in deze samenwerkingsrelatie. De opvoedingskeuzes liggen, met uitzondering van weekendpleegouders, vooral bij de pleegouders, zij zijn dan ook de dagelijkse opvoeder en verzorger. De biologische ouders blijven wel de ouders, maar op afstand. Veel betrokkenen ervaren wederzijds respect in de samenwerkingsrelatie. De samenwerking kan geoptimaliseerd worden door een goede samenwerking met de pleegzorgbegeleider, een externe vertrouwenspersoon voor pleegouders en door goede ondersteuning van de pleegzorgbegeleiders aan zowel ouders als pleegouders. Veel pleegouders ervaren deze steun bij de samenwerking, maar dit onderzoek laat zien dat er nog weinig ondersteuning lijkt te zijn voor de ouders. Pleegzorgbegeleiders hebben vooral meer tijd, en dus een lagere caseload, nodig om de samenwerking beter te kunnen ondersteunen.

Sterke punten en limitaties

Bij de interpretatie van de resultaten moet rekening gehouden worden met de volgende punten. Ten eerste zijn de vragen van de interviews samengesteld uit het theoretisch kader, waardoor de interne validiteit gewaarborgd wordt (Thiel, 2005). Daarnaast zijn door de operationalisering de meetbaarheid van de theoretische begrippen helder geformuleerd, wat ten goede komt aan de validiteit (Thiel, 2005). Om voor dit onderzoek een zo groot mogelijke betrouwbaarheid te verkrijgen, zijn er topics gebruikt die voor elke respondent hetzelfde zijn (Boeije, 2008).

Ten tweede is er onderzoekstriangulatie toegepast. Hierbij hebben drie onderzoekers overeenstemming bereikt middels het bediscussiëren van de topics, de codes en de codeboom, wat ten goede komt aan de betrouwbaarheid en interne validiteit (Baarda et al., 2009). Een deel van de data is steekproefsgewijs dubbel gecodeerd waarna de codes vergeleken zijn, om interbeoordelaarsbetrouwbaarheid te bevorderen (DeCuir-Gunby et al., 2011).

Er zijn echter ook limitaties aan dit onderzoek. Zo zijn er verschillende soorten pleegouders geïnterviewd, maar doordat vooral langdurige bestandspleegouders geïnterviewd zijn, is het lastig om opvallende verschillen tussen de pleegouders echt te verklaren aan de hand van het type pleegouder. Het verschil is hierdoor niet generaliseerbaar, niet extern valide, en moet daarom met voorzichtigheid geïnterpreteerd worden.

Een andere limitatie van het onderzoek is dat er geen biologische ouders geïnterviewd zijn, waardoor er geen sprake is van volledige datatriangulatie zoals beoogd. Ouders waren veelal niet in beeld of het contact liep moeizaam vanwege ouderproblematiek, zoals psychische problemen of een verstandelijke beperking. Hierdoor was het lastig om deze groep te interviewen. Schuurman, Speet, en Kersen (2004) geven echter een handreiking om mensen met een verstandelijke beperking te interviewen. Zo

wordt er gesuggereerd om een coach bij het interview aanwezig te laten zijn, om de respondent te helpen. Mogelijk is dit ook toe te passen bij ouders met psychische problemen. Daarnaast is het mogelijk een idee om de ouders te bereiken via jeugdbescherming, gezien zij dichterbij de ouders staan.

Tot slot kan het zo zijn dat respondenten sociaal wenselijke antwoorden hebben gegeven, omdat de vragen gingen over persoonlijke zaken (Grimm, 2010), wat ten koste gaat van de validiteit. Echter, de kans op sociaal wenselijke antwoorden is verlaagd, doordat er vooraf goed is gecommuniceerd dat de gegevens anoniem en vertrouwelijk behandeld zouden worden (Grimm, 2010; King & Bruner, 2000). Daarnaast zijn er open vragen gesteld, waardoor de respondenten minder goed konden inschatten wat de onderzoekers wilden horen (Grimm, 2010).

Discussie

Uit de resultaten blijkt dat noch pleegouders, noch het merendeel van de pleegzorgbegeleiders, het als hun rol zien om de biologische ouders te begeleiden. Volgens pleegzorgbegeleiders is dit de taak van de voogd, wat door Jeugdzorg Nederland (2016) wordt bevestigd. Volgens de Baat en de Lange (2013) is het echter de taak van de pleegzorgbegeleiders om de biologische ouders te begeleiden of hen te helpen om de juiste hulp te krijgen, maar dit is wel afhankelijk van de taakomschrijving in de betreffende organisatie. Het kan ook de voogd zijn die in overleg met de pleegzorgbegeleider de biologische ouders begeleidt (Daamen, 2014; De Baat & de Lange, 2013). Om rolverwarring te verminderen, is het belangrijk dat de rolverdeling tussen de voogd en pleegzorgbegeleider duidelijk wordt (Kruijswijk Jansen & Hardenbol, 2018). Uit de resultaten blijkt dat pleegouders vinden dat de ouders vaak het idee hebben dat de begeleiding uitgaat naar de pleegouders en het kind, echter voor een goede samenwerking is het ook belangrijk dat ouders voldoende begeleid worden. Dit bevestigt de studie van Daamen (2015). Mogelijk kan de methodiek 'Ouderbegeleiding bij roldifferentiatie' van Haans en collega's (2009) gebruikt worden, waarin vooral het acceptatieproces van de uithuisplaatsing centraal staat dat de samenwerking bevordert. Concluderend, het is dus belangrijk dat er meer begeleiding komt voor de ouders ten behoeve van de samenwerking met de pleegouders, wat ook bleek uit de theorie (De Baat et al., 2019; Haans et al., 2019), en dat het duidelijk wordt wie verantwoordelijk is voor deze begeleiding. Pleegzorgbegeleiders moeten in gesprek gaan met de voogd, zodat zij af kunnen stemmen wie welke taken omtrent de samenwerking in de taakomschrijving opneemt, zodat iedereen voldoende begeleiding kan ontvangen.

Meer dan de helft van de pleegouders geeft aan dat er goed wordt samengewerkt, maar als er gekeken wordt naar de principes van co-ouderschap (Feinberg, 2003; Montalto & Busch-Rossnagel, 2005), worden deze niet of nauwelijks toegepast. Er blijkt dus dat er geen volledige samenwerking is, en dat er onvoldoende kennis is over hoe een intensieve

samenwerking positieve gevolgen kan hebben en de kans op een breakdown vermindert (Aartsen & Schep, 2020). Pleegzorgorganisaties moeten de pleegoudertraining voorafgaand aan de plaatsing uitbreiden met een gedeelte over samenwerking, waarin de kennis over co-ouderschap en de positieve gevolgen daarvan vergroot kan worden.

Als laatste opvallende punt geven pleegouders veelal als reden voor de gebrekkige samenwerking de problematiek (verstandelijke beperking, verslaving, psychische problemen) van de biologische ouders. Een ouder geeft deze ouder-gerelateerde problematiek zelfs reden om niet veel te willen investeren in de samenwerking, waarbij hij aangeeft dit wel te willen doen bij kind-gerelateerde problematiek als reden voor uithuisplaatsing. Mogelijk is co-ouderschap alleen of beter realiseerbaar, als een kind door kind-gerelateerde problematiek uit huis is geplaatst. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat pleegouders mensen met psychische problemen vaak niet willen toelaten in hun privéleven, of bij kwetsbare naasten (Weeghel, 2005), zoals een pleegkind. Het bevorderen van interactie tussen de mensen met psychische beperkingen en andere burgers is de best gebleken anti-stigmastrategie (Weeghel, 2005). Voor verbetering van de samenwerking is het dus belangrijk dat er meer ontmoetingen georganiseerd worden tussen ouders en pleegouders, welke begeleid zouden kunnen worden door een professional met systeemtherapeutische kennis (De Baat & De Lange, 2013). Aangezien er nog veel onduidelijk is over het verschil in ouder en kind-gerelateerde uithuisplaatsingen in relatie tot co-ouderschap, wordt het aanbevolen om hier onderzoek over op te starten, om te onderzoeken of een verschillende aanpak voor deze beide groepen wenselijk is.

Literatuur

- Aartsen, Y. (2018). Pleegkinderen helpen op te groeien in twee families. *Jeugdbeleid*, 12, 85–90. doi:10.1007/s12451-018-0171-4
- Aartsen, Y., & Schep, E., (2020). Weten is nog geen doen. *Vakblad Sociaal Werk*, 21, 8–11. doi:10.1007/s12459-020-0187-5
- Abrahamse, S., Gardeniers, M., & Werner, C. (2019). *Waarom stoppen pleegouders? Onderzoek naar omstandigheden, begeleiding en hoe pleegouders behouden kunnen worden*. Verkregen van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Publicaties/NJi-Publicaties/Waarom-stoppen-pleegouders>
- Baarda, D. B., de Goede, M. P. M., & Theunissen, J. (2009). *Basisboek kwalitatief onderzoek: Handleiding voor het opzetten van kwalitatief onderzoek* (2th ed.). Groningen/Houten: Noordhof Uitgevers B.V.
- Batterink, M., Zwanepol, M., Onstenk, A., & Westhoff, E. (2019). *Wetsevaluatie verbetering positie pleegouders: Eindrapport*. Verkregen van: [file:///C:/Users/gebruiker/Downloads/Wetsevaluatie_verbetering_positie_pleegouders._Eindrapport%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/gebruiker/Downloads/Wetsevaluatie_verbetering_positie_pleegouders._Eindrapport%20(2).pdf)
- Biehal, N. (2014). A sense of belonging: meanings of family and home in long-term foster care. *British Journal of Social Work*, 44, 955–971. doi:10.1093/bjsw/bcs177
- Biggerstaff, D., & Thompson, A. R. (2008). Interpretative phenomenological analysis (IPA): A qualitative methodology of choice in healthcare research. *Qualitative Research in Psychology*, 5, 214-224. doi:10.1080/14780880802314304
- Boeije, H. (2008). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Amsterdam: Boom Onderwijs.
- Boyle, C., (2015). What is the impact of birth family contact on children in adoption and long-term foster care? A systematic review. *Child & Family Social Work*, 22, 22-33. doi:10.1111/cfs.12236
- Brown, J. D. (2008). Foster parents' perceptions of factors needed for successful foster placements. *Journal of Child and Family Studies*, 17, 538-554. doi:10.1007/s10826-007-9172-z
- Brown, J. D., & Bednar, L. M. (2006). Foster parent perception of placement breakdown. *Children and Youth Services Review*, 28, 1497-1511. doi:10.1016/j.childyouth.2006.03.004
- Chateauneuf, D., Turcotte, D., & Drapeau, S. (2018). The relationship between foster care families and birth families in a child welfare context: The determining factors. *Child & Family Social Work*, 23, 71-79. doi:10.1111/cfs.12385
- Coakley, T. M., Cuddeback, G., Buehler, C., & Cox, M. E. (2007). Kinship foster parents' perceptions of factors that promote or inhibit successful fostering. *Children and Youth Services Review*, 29, 92-109. doi:10.1016/j.childyouth.2006.06.001

- Cummings, E. M., Schermerhorn, A. C., Davies, P. T., Goeke-Morey M. C. & Cummings, J.S., (2006). Interparental discord and child adjustment: Prospective investigations of emotional security as an explanatory mechanism. *Child development*, 77, 132-152. doi:10.1111/j.1467-8624.2006.00861
- Daamen, W. (2015). *Ouders, pleegouders en professionals: posities en samenwerking*. Utrecht: Nederlands Jeugdinstituut. Verkregen van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Review-Ouders,-pleegouders-en-professionals-posities-en-samenwerking.pdf>
- De Baat, M., & De Lange, M. (2013). *Pleegzorgbegeleiding*. Utrecht: Netherlands Jeugdinstituut. Verkregen van http://www.gezin.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Modulebeschrijving_pleegzorgbegeleiding.pdf
- De Baat, M., Van den Bergh, P., & De Lange, M. (2019). *Richtlijn Pleegzorg voor jeugdhulp en jeugdbescherming*. Verkregen van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/pleegzorg/>
- DeCuir-Gunby, J. T., Marshall, P. L., & McCulloch, A. W. (2011). Developing and using a codebook for the analysis of interview data: An example from a professional development research project. *Field Methods*, 23, 136-155. doi:10.1177/1525822X10388468
- Dworking, S. L. (2012). Sample size policy for qualitative studies using in-depth interviews. *Archives of Sexual Behavior*, 41, 1319-1320. doi:10.1007/s10508-012-0016-6
- Feinberg, M. E. (2003). The internal structure and ecological context of coparenting: A framework for research and intervention. *Parenting: Science and Practice*, 3, 95-131. doi:10.1207/s15327922par0302_01
- Gable, S., & Sharp, E. (2016). Parenting: Success requires a team effort. *Extension University of Missouri*, 32, 1-3. Verkregen van <https://extension2.missouri.edu/gh6129>
- Grimm, P. (2010) Social desirability bias. In: Sheth J, Malhotra NK, editors. *Wiley international encyclopedia of marketing*. New York, USA: John Wiley & Sons. doi:10.1002/9781444316568.wiem02057
- Haans, G. (2017). Samen opvoeden in plaats van ouder op afstand. *Jeugdbeleid*, 11, 165-174. doi:10.1007/s12451-017-0151-0
- Haans, G., Robbroeckx, L., Hoogeduin, J., & Beem-Kloppers, A. (2009). *Methodiekboek ouderbegeleiding bij roldifferentiatie: Ouders helpen bij het invullen van de ouderrol na plaatsing van hun kind in een pleeggezin*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.
- Hedid, L. (2015). Good relations between foster parents and birth parents: A Swedish study of practices promoting successful cooperation in everyday life. *Child care*

- in practice*, 21, 177-191, doi:10.1080/13575279.2015.1005574
- Höjer, I. (2009). Birth parents' perception of sharing the care of their child with foster parents. *Vulnerable Children and Youth Studies*, 4, 161-168. doi:10.1080/17450120903012941
- Holtan, A. (2008). Family types and social integration in kinship foster care. *Children and Youth Services Review*, 30, 1022-1036. doi:10.1016/j.childyouth.2008.01.002
- Hong, J. S., Algood, C., L., Chiu, Y. & Lee, S. L. A. (2011). An ecological understanding of Fkinship foster care in the United States. *Journal of Child and Family Studies*, 20, 863-872. doi:10.1007/s10826-011-9454-3
- Järvinen, M., & Luckow, S. T. (2020). Sociological ambivalence: Relationships between birth parents and foster parents. *Sociology*, 17, 1-17. doi:10.1177/0038038519896937
- Jeugdzorg Nederland (2016). *Pleegzorg: Een gezamenlijke zorg. Landelijke handreiking samenwerkingsafspraken jeugdbescherming – pleegzorgaanbieder*. Verkregen van https://www.jeugdzorgnederland.nl/wp-content/uploads/2017/03/201601_landelijke_handreiking_samenwerkingsafspraken_jeugdbescherming-pleegzorgaanbieder_versie_2.0.pdf
- King, M. F., & Bruner, G. C. (2000). Social desirability bias: A neglected aspect of validity testing. *Psychology & Marketing*, 17, 79-103. doi:10.1002/(SICI)1520-6793(200002)17:2<79::AID-MAR2>3.0.CO;2-0
- Kiraly, M., James, J., & Humphreys, C. (2015). 'It's a family responsibility': Family and cultural connection for Aboriginal children in kinship care. *Children Australia*, 40, 23-32. doi:10.1017/cha.2014.36
- Kruijswijk Jansen, J., & Hardenbol, T. (2018). *In gesprek met pleegouders, jeugdbeschermers en pleegzorgbegeleiders. Waarom doe ik wat ik doe?* Verkregen van <https://www.denvp.nl/gesprek-jeugdbeschermers>
- Linares, L. O., Montalto, D., Li, M., & Oza, V. S. (2006). A promising parenting intervention in foster care. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74, 32-41. doi:10.1037/0022-006X.74.1.32
- Linares, L. O., Rhodes, J., & Montalto, D. (2011). Perceptions of co-parenting in foster care. *Family Process*, 49, 530-542. doi:10.1111/j.1545-5300.2010.01338.x
- López M. L., del Valle, J. F., Monteserrat, C., & Bravo, A. (2011). Factors affecting foster care breakdown in Spain. *The Spanish Journal of Psychology*, 14, 111-122. doi:10.5209/rev_SJOP.2011.v14n1.9
- Montalto, D. & Busch-Rossnagel, N. (2005). Co-parenting within foster care: Influences on child development. Fordham University. Published in: ProQuest Dissertations.

- Morrison, J., Mishna, F., Cook, C. & Aitken, G. (2011). Access visits: Perceptions of child protection workers, foster parents and children who are Crown wards. *Children and Youth Services Review*, 33, 1476-1482. doi:10.1016/j.childyouth.2011.03.011
- NJI (2019). *Kwaliteitscriteria Gezinshuizen*. Verkregen van: <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Kwaliteitscriteria-Gezinshuizen.pdf>
- Pleegzorg Nederland. (2019). *Factsheet pleegzorg 2018*. Verkregen van www.pleegzorg.nl
- Poirier, M.A., & Simard, M. (2006). Parental involvement during the placement of a child in family foster care: factors associated with the continuation of parental roles. *Child Youth Care Forum*, 35, 277-288. doi:10.1007/s10566-006-9014
- Rostill-Brookes, H., Larkin, M., Toms, A., & Churchman, C. (2011). A shared experience of fragmentation: Making sense of foster placement breakdown. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 16, 103-127. doi:10.1177/1359104509352894
- Schuurman, M., Speet, M., & Kersten, M. (2004). *Onderzoek met mensen met een verstandelijke beperking. Handreikingen voor de praktijk*. Utrecht: Landelijk KennisNetwerk Gehandicaptenzorg.
- Sen, R., & Broadhurst, K. (2011). Contact between children in out-of-home placements and their families and friends' networks: A research review. *Child & Family Social Work*, 16, 298-309. doi:10.1111/j.1365-2206.2010.00741.x
- Sools, A. (2012). Narratief onderzoek. *KWALON*, 1, 27-35. Verkregen van <https://pdfs.semanticscholar.org/1c0d/36d7b4941e0ad90d5a577225ab30e49dd88e.pdf>
- Teubert, D., & Pinquart, M. (2010). The association between coparenting and child adjustment: A meta-analysis. *Parenting: Science and Practice*, 10, 286-307, doi:10.1080/15295192.2010.492040
- Thiel, S. van (2005). *Bestuurskundig onderzoek: Een methodologische inleiding*. Bussum: Uitgeverij Coutinho.
- Vanschoonlandt, F., Vanderfaeillie, J., Van Holen, F., De Maeyer, S., & Andries, C. (2012). Kinship and non-kinship foster care: Differences in contact with parents and foster child's mental health problems. *Children and Youth Services Review*, 34, 1533- 1539. doi:10.1016/j.childyouth.2012.04.010
- Van Weeghel, J. A. A. P. (2005). Maatschappelijke acceptatie van mensen met psychische beperkingen. *Maandblad van de Geestelijke Volksgezondheid*, 60, 378-394.

Bijlage A: Informatiebrief

Zo thuis mogelijk

17-4-2020

Beste pleegouder of pleegzorgbegeleider,

Enige tijd geleden heeft u toestemming gegeven om mee te werken aan het onderzoek 'Zo thuis mogelijk'. In het deel van het onderzoek wat nu bezig is, zal geprobeerd worden om inzicht te krijgen in de samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders en de rol van de pleegzorgbegeleider hierbij. Dit alles om het risico op een breakdown te verminderen.

Achtergrond onderzoek

Het betreft een afstudeeronderzoek aan de Universiteit Utrecht in samenwerking met Hogeschool Windesheim en het lectoraat Klantenperspectief in Ondersteuning en Zorg.

Het lectoraat Klantenperspectief in Ondersteuning en Zorg richt zich op onderzoek dat bijdraagt aan een samenleving waarin iedereen mee kan doen op zijn of haar manier. Meer informatie kunt u vinden op:

<https://www.windesheim.nl/onderzoek/onderzoeksthemas/gezondheid-en-welzijn/klantenperspectief>

Er is veel onderzoek gedaan naar breakdowns in pleegzorg, echter is nog weinig bekend over de samenwerking tussen ouders en pleegouders, en hoe deze verbeterd kan worden. Tijdens dit deel van het onderzoek worden ouders, pleegouders en pleegzorgbegeleiders geïnterviewd via (video)bellen. Er zal gevraagd worden naar de ervaring over de samenwerkingsrelatie tussen pleegouders en ouders en de rol van de pleegzorgbegeleider.

Wat houdt het onderzoek voor u in?

Voor dit onderzoek vraagt het onderzoeksteam uw toestemming voor een digitaal interview wat via (video)bellen zal plaatsvinden.

Tijdens het interview wordt u vragen gesteld over uw ervaringen en behoeften ten aanzien van de samenwerking met ouders/pleegouders en de rol van pleegzorgbegeleiders daarbij. De onderzoeker zal samen met u afstemmen wanneer het interview plaats zal vinden en of dit via videobellen of bellen zal gebeuren.

Wat gebeurt er als u niet mee wilt doen met het onderzoek?

Uw deelname aan het onderzoek is vrijwillig. U kunt op elk moment, zonder opgave van reden en zonder voor u nadelige gevolgen, stoppen met het onderzoek. De tot dan toe verzamelde gegevens zullen wel worden gebruikt voor het onderzoek, tenzij u expliciet aangeeft dit niet te willen.

Wat zijn de mogelijke voor- en nadelen van deelname aan dit onderzoek?

Door mee te doen aan dit onderzoek helpt u ons om knelpunten in de samenwerking met pleegouders/ ouders en de rol van de pleegzorgbegeleider in kaart te brengen en hier

aanbevelingen voor aan te dragen. Met dit onderzoek kunt u bijdragen aan het verbeteren van pleegzorg. Er zijn geen nadelige gevolgen voor uzelf en voor uw (pleeg)gezin.

Wat gebeurt er met uw gegevens?

Voor dit onderzoek is het nodig dat wij een aantal persoonsgegevens van u verzamelen. Deze gegevens hebben wij nodig om de onderzoeksvraag goed te kunnen beantwoorden. Het onderzoeksteam gaat zorgvuldig om met uw gegevens die tijdens het onderzoek verzamelt zullen worden. De onderzoeker slaat uw gegevens op met een code. De gegevens zullen beveiligd volgens de hoogste normen en alleen betrokken onderzoekers hebben toegang tot deze gegevens. In rapporten over het onderzoek zal uw naam nooit genoemd worden. Er wordt dus zorgvuldig met uw persoonlijke gegevens omgegaan. De persoonsgegevens zullen zodra deze niet meer nodig zijn worden verwijderd. De onderzoeksgegevens zullen minimaal 15 jaar bewaard worden en mogelijk nog gebruikt worden voor vervolgonderzoek of ander toekomstig onderzoek. Daarna worden de gegevens vernietigd. Dit is volgens de daartoe bestemde richtlijn van de VSNU. Meer informatie over privacy kunt u lezen op de website van de Autoriteit Persoonsgegevens: van de Autoriteit Persoonsgegevens:

<https://autoriteitpersoonsgegevens.nl/nl/onderwerpen/avg-europese-privacywetgeving>

Wat u moet doen als u wilt deelnemen aan het onderzoek?

Allereerst hartelijk dank dat u wilt deelnemen aan het onderzoek! Wanneer u wilt deelnemen aan het onderzoek, dient u ons toestemming te verlenen. Door de huidige omstandigheden zal dit gebeuren via (video)bellen voorafgaand aan het interview.

Wat kunt u doen als u verder nog iets wilt weten?

Wanneer u vragen hebt over het onderzoek, kunt u altijd contact opnemen Charlotte Vissenberg: zothuismogelijk@windesheim.nl, 088-4696884.

Als u een klacht hebt over het onderzoek kunt u contact opnemen met Windesheim Flevoland: 088-4696600.

Met vriendelijke groet,

Tinke Overduin (t.overduin@students.uu.nl, 06-41696050)

Mardine Bac (d.m.bac@students.uu.nl, 06-43409511)

Floortje Buter (f.buter@students.uu.nl, 06-18700132)

Bijlage B: Topiclijst

Topic	Vragen pleegouder	Vragen pleezorgbegeleider
<p>Steun: Steun van pleezorgbegeleiders bij de samenwerkingsrelatie tussen biologische ouders en pleegouders:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Steun bij opvoedingsovereenkomst; • Steun bij taakverdeling; • Steun bij gezamenlijke familieorganisatie; • Steun bij steun/ondermijning. <p>(Coakley et al., 2017; De Baat et al., 2019; Feinberg, 2003; López et al., 2011)</p>	<p>Heeft de pleezorgbegeleider jullie geholpen bij het maken van afspraken over de opvoeding van het kind? Hoe zag deze steun eruit?</p> <p>Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden?</p> <p>Wat was/is de rol van de pleezorgbegeleider in het verdelen van de taken? Hoe ervaart u deze steun? Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden?</p> <p>Hoe ervaart u de steun van de pleezorgbegeleider bij het contact en communicatie met hen? Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat</p>	<p>Kunt u vertellen op welke manier u bijdraagt aan de samenwerking tussen biologische ouders en pleegouders?</p> <p>Wat is uw rol in het maken van de afspraken tussen ouders en pleegouders? Zijn er hierin verschillen tussen gezinnen? Hoe steunt u de biologische ouders? En hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun met betrekking tot het maken van afspraken tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het gaat om het maken van afspraken tussen ouders en pleegouders nodig om uw werk goed te kunnen doen?</p> <p>Wat is uw rol in het verdelen van de taken tussen de biologische ouders en pleegouders? Kunt u vertellen hoe dit er in de praktijk uitziet? Hoe steunt u de biologische ouders? En hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun met betrekking tot het verdelen van de taken tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het gaat om het verdelen van de taken tussen ouders en pleegouders nodig om</p>

	<p>vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden? Hoe ervaart u de steun van de pleegzorgbegeleider bij het omgaan met conflicten in de samenwerking? Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden?</p> <p>Wat is de rol van de pleegzorgbegeleider in de ondersteuning en erkenning van de biologische ouder? Heeft hij/zij daarin gesteund? Hoe ervaart u dit? Hoe ervaart u de steun vanuit pleegzorg bij het respecteren van jullie gezag door de biologische ouders? Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden? Aan welke steun, voor een betere samenwerking met de biologische ouder,</p>	<p>uw werk goed te kunnen doen?</p> <p>Hoe ziet u uw rol in de contactmomenten en communicatie tussen biologische ouders en pleegouders ook of juist als het gaat om een meningsverschil of conflictsituatie? Kunt u vertellen hoe dit er in de praktijk uit ziet? Wat gaat er goed? Wat zou u graag anders willen zien? Hoe steunt u de biologische ouders? En hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun omtrent contact, communicatie en conflict tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het gaat om contact, communicatie en conflict tussen ouders en pleegouders nodig om uw werk goed te kunnen doen?</p> <p>Hoe ziet u uw rol bij wederzijdse ondersteuning, erkenning, en bij het respecteren van elkaars gezag tussen biologische ouders en pleegouders? Kunt u vertellen hoe dit er in de praktijk uit ziet? Hoe steunt u de biologische ouders? Hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun omtrent wederzijdse ondersteuning en respect tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het gaat om</p>
--	---	--

	<p>van de pleegzorgbegeleider heeft u het meest behoefte op dit moment?</p> <p>Hoe zou dit volgens u verbeterd kunnen worden?</p> <p>Hoe zou steun van de pleegzorgbegeleider er idealiter uitzien?</p>	<p>wederzijdse ondersteuning en respect tussen ouders en pleegouders nodig om uw werk goed te kunnen doen?</p> <p>Wat is uw rol hierin (mogelijke extra aangedragen factor door de pleegzorgbegeleider die belangrijk is in de samenwerking tussen biologische ouder en pleegouder)? Kunt u vertellen hoe dit er in de praktijk uit ziet? Hoe steunt u de biologische ouders? Hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun hierbij tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het hierom gaat nodig om uw werk goed te kunnen doen?</p> <p>Welke steun is volgens u het belangrijkste om te geven aan ouders als het gaat om de samenwerking?</p> <p>Verschilt dit met de huidige steun? Zo ja, hoe? Verschilt dit tussen bestand- en netwerkpleegouders? Zo ja, hoe? Wat is ervoor nodig om deze steun te geven?</p>
<p>Co-ouderschap: Aan de hand van de volgende principes:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opvoedingsovereenkomst : <p>Overeenkomst over de kind-gerelateerde onderwerpen waardoor in de opvoeding van het</p>	<p>Hoe beschrijft u de samenwerking met de biologische ouders op dit moment, en kunt u vertellen hoe u dit ervaart? Wat gaat er goed? Waar zou u graag verandering in willen zien?</p>	<p>Wat is u ervaring in hoe de samenwerking verloopt tussen pleegouders en biologische ouders? Hoe ziet de samenwerking er volgens u idealiter uit? Zijn er hierin verschillen tussen bestandspleegzorg en netwerkpleegzorg?</p> <p>Kunt u wat vertellen over de afspraken die biologische</p>

<p>kind één lijn getrokken kan worden.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Taakverdeling: De verdeling van de taken tussen de biologische ouders en de pleegouders. • Gezamenlijke familieorganisatie: Bestaat uit omgaan met conflictsituaties en communicatie tussen biologische ouders en pleegouder. • Steun/ondermijning: Het wederzijds respect tussen de biologische ouders en pleegouders, de ondersteuning die zij elkaar bieden, of het gebrek hieraan: de ondermijning van het gezag van de andere ouders. <p>(Feinberg, 2003)</p>	<p>Heeft u samen met de ouders afspraken gemaakt over de opvoeding van uw pleegkind? Zo ja, kunt u voorbeelden noemen?</p> <p>Hoe zijn deze afspraken tot stand gekomen? Wat is volgens u de belangrijkste afspraak tussen u en de biologische ouder? Welke afspraak had u liever niet gehad?</p> <p>Kunt u me meer vertellen over wat uw rol is in de opvoeding van uw pleegkind en wat de biologische ouder doet? Kan u een voorbeeld noemen van deze verdeling? Hoe ervaart u dit? Wat vindt u positief aan deze verdeling? Wat zou u graag anders willen zien?</p> <p>Hoe verloopt het contact met de ouders? Hoe zien de contactmomenten eruit? Zijn hier andere mensen bij aanwezig? Zo ja, wie? Hoe ervaart u de communicatie met ouders? Wat gaat er goed, en wat zou u anders willen?</p> <p>Heeft u wel eens een conflictsituatie meegemaakt met ouders? Kunt u</p>	<p>ouders met pleegzorgouders maken over de opvoeding? Kunt u een voorbeeld noemen van zo'n afspraak? Wat vindt u belangrijk bij deze afspraken? Zijn er ook afspraken waar u wel eens van hoort waar u van opkijkt? Kunt u een voorbeeld noemen van een afspraak waar u van opkijkt? Zijn er verschillen in de afspraken tussen netwerk- en bestandspleegouders?</p> <p>Kunt u wat vertellen over hoe de taken verdeeld worden rondom de opvoeding van het kind door de biologische ouders en pleegouders? Kunt u een voorbeeld noemen van hoe de taken verdeeld worden? Wat gaat er goed in het verdelen van de taken? Wat kan er nog verbeterd worden in het verdelen van taken? Kunt u vertellen hoe de taakverdeling er volgens u idealiter uit ziet? Zijn er hierin verschillen tussen netwerk- en bestandspleegzorg? Kunt u wat vertellen hoe het contact verloopt tussen ouders en pleegouders? Worden jullie als pleegzorgbegeleiders bij de communicatie betrokken? In welke situatie wel en in welke situatie niet? Kunt u vertellen over een meningsverschil of een conflictsituatie die u eens heeft meegemaakt tussen ouders? Zijn er hierin</p>
---	---	--

	<p>vertellen hoe dit ging? Hoe bent u met deze situatie omgegaan? Wat u hier tevreden over? Wat had u anders willen zien? Komen dit soort conflicten vaker voor? Zijn er ook andere dingen waarover wel eens conflict ontstaat?</p> <p>Ervaart u steun van de biologische ouders? Zo ja, op welke manier ondersteunen zij u? Zo nee, hoe merkt u dit? Wat vindt u prettig, wat zou u graag anders willen en hoe? Voelt u zich erkent door de biologische ouders? En heeft u het idee dat uw gezag wordt gerespecteerd door hen? Zo ja, op welke manier? Zo nee, hoe merkt u dit?</p>	<p>verschillen tussen netwerk- en bestandspleegzorg?</p> <p>Kunt u wat vertellen over hoe biologische ouders en pleegouders met elkaar omgaan als het gaat om elkaar steun geven en respecteren? Wat gaat hierin goed? Kunt u over een situatie vertellen waarin dit helemaal niet goed ging? Is er wel eens sprake van ondermijning van gezag? Kunt u vertellen hoe dit er aan toe gaat?</p> <p>Zijn er dingen in de samenwerking tussen biologische ouders en pleegouders die niet besproken zijn? Kunt u hier meer over vertellen? Zijn er hierin verschillen tussen netwerk- en bestandspleegzorg?</p>
<p><u>Bevorderende factoren</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Goede samenwerking met pleegzorginstanties (Coakley et al., 2007; López et al., 2011; MacGregor, Rodger, Cummings & Leschied, 2006) • Belangrijke vertrouwenspersonen betrekken of hier actief naar op zoek gaan (Richtlijn Pleegzorg - De Baat et al., 2019). <p><u>Belemmerende factoren</u></p>	<p>Wat helpt u om dit positieve vast te houden in de samenwerking met de biologische ouders?</p> <p>Wat mist u in de samenwerking met de biologische ouders? Wat is er voor nodig om deze samenwerking te verbeteren?</p> <p>Hoe zou u uw samenwerking met pleegzorgbegeleiders</p>	<p>Aan wat voor factoren/randvoorwaarden moet u denken die nodig zijn om de samenwerking tussen de biologische ouders en pleegouders goed te laten verlopen?</p> <p>Is dit anders in bestandspleegzorg dan in netwerkpleegzorg? Hoe denkt u dat deze factoren kunnen worden benadrukt zodat de samenwerking geoptimaliseerd wordt?</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Wisseling van begeleiders • Eerdere negatieve ervaring met hulpverlening (biologische ouders) • Gevoelens van angst en schaamte (biologische ouders) • Langdurige plaatsing (biologische ouders) <p>(Richtlijn Pleegzorg - De Baat et al., 2019)</p>	<p>omschrijven? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe ervaart u deze samenwerking? Wat vindt u daar fijn aan? Wat zou u graag anders zien hierin? Wat zou pleegzorg hierin kunnen betekenen volgens u? Zal dit een effect op de samenwerkingsrelatie tussen u en de biologische ouder hebben? Zo ja, op wat voor manier? Is er een persoon waarmee u veel deelt omtrent de pleegzorg? Zo ja, wie is dat van u? Kunt u vertellen hoe het delen met die persoon u helpt? Zo nee, waarom niet? Zou u dat graag willen? Hoe denkt u dat dit u zou kunnen helpen? Heeft dit een effect op de samenwerkingsrelatie tussen u en de biologische ouder? Zo ja, op wat voor manier? Wat kan pleegzorg hierin betekenen? Met hoeveel begeleiders heeft u te maken gehad? Hoe heeft u dit ervaren? Kunt u hier een voordeel van noemen? Kunt u hier een nadeel van noemen? Heeft dit een effect op de</p>	<p>Wat denkt u dat er ontbreekt als het gaat om de randvoorwaarden voor de samenwerking?</p> <p>Hoe denkt u dat dit verbeterd zou kunnen worden?</p> <p>Is dit anders in bestandspleegzorg dan in netwerkpleegzorg? Zo ja, hoe?</p> <p>Als het gaat om samenwerking tussen u en de pleegouders, zou u een voorbeeld kunnen noemen waarin dat goed ging? Kunt u ook een voorbeeld noemen waarin de samenwerking minder goed ging? Ziet u een verschil in het effect dat een goede of slechte samenwerking met u heeft op de samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders?</p> <p>Vertellen ouders u wel eens over een persoon die zij erg betrekken in het pleegzorgproces door veel tegen hen te vertellen? Zo ja, wat voor voordelen ziet u hiervan? Wat voor nadelen ziet u hiervan? Zo nee, hoe zou u het vinden als zij dit wel zouden doen?</p> <p>Ziet u verschillen tussen ouders die dat wel doen, en die dan niet doen? Kunt u vertellen hoe u ziet dat dit ouders helpt? Helpt dit hen in de samenwerkingsrelatie? Is dit anders in bestandspleegzorg dan in</p>
---	--	---

	<p>samenwerkingsrelatie tussen u en de biologische ouder? Zo ja, op wat voor manier? Wat kan pleegzorg hierin betekenen?</p>	<p>netwerkpleegzorg? Zo ja, op wat voor manier?</p> <p>Doorloopt u het hele pleegzorgtraject met een gezin of heeft een gezin verschillende pleegzorgbegeleiders? Ziet u verschillen tussen de gezinnen waar u de eerste begeleider bent en waar niet? Kunt u een voordeel noemen van als u niet de eerste begeleider bent? Kunt u een nadeel noemen van als u niet de eerste begeleider bent? Hoe ziet u dit terug in de praktijk?</p> <p>Als het gaat om biologische ouders, kunt u wat vertellen van hun houding ten opzichte van u? Merkt u verschil als deze ouders al eerder contact met hulpverlening hebben gehad? Op wat voor manier? Ziet u verschillen als het gaat om de samenwerking met de pleegouders?</p> <p>Kunt u wat vertellen over hoe ouders omgaan met de angst en schaamte die meekomt met de uithuisplaatsing van hun kind? Ziet u verschillen hierin als het gaat om hoe dit een effect heeft op de samenwerking met de pleegouders? Is dit anders in bestandspleegzorg dan in netwerkpleegzorg? Zo ja, op wat voor manier?</p> <p>Ziet u het vertrouwen in pleegzorg veranderen gedurende een lange plaatsing? Op wat voor manier? Kunt u vertellen</p>
--	---	---

		hoe u dit merkt, en hoe u denkt dat dit komt? Heeft dit een effect op de samenwerking met de pleegouders? Op wat voor manier?
--	--	---

Natuurlijke topic lijst pleegouders

Introductie/informed consent

Goedenavond, u spreekt met... ik bel volgens afspraak voor een interview over pleegzorg. Bel ik nog steeds gelegen?

Hoe gaat het met u? Heeft u nu ook alle kinderen thuis, nu de scholen gesloten zijn? (Of ander onderwerp voor koetjes en kalfjes.)

Zoals u weet, zal dit interview opgenomen worden. Heeft u de informatie in de toegestuurde informatiebrief goed doorgelezen? Bent u ervan op de hoogte dat u zich op elk moment kan terugtrekken uit dit onderzoek zonder dat u daar een reden voor hoeft te geven?

Geeft u bij deze expliciet toestemming tot medewerking aan dit onderzoek? Zou u deze willen geven en uw naam willen noemen?

Ik zou graag met jullie hebben over de samenwerking tussen jullie en de biologische ouders, en de rol van de pleegzorgbegeleider daarbij. Als u bepaalde vragen liever niet beantwoordt, hoeft dit niet. Voelt u zich vooral vrij om te vertellen wat u wilt. Dit interview zal ongeveer een uur duren, heeft u verder nog vragen voordat we kunnen beginnen?

Inleidende vragen

Wat is uw leeftijd?

Hoe ziet uw gezin eruit?

Hoe lang bent u al pleegouder?

Hoeveel pleegkinderen heeft u gehad?

Hoe ziet jullie dagelijks leven eruit? Waar houden jullie je mee bezig?

Hoe is het zo gekomen dat jullie zorg gingen dragen voor (naam kind)?

Samenwerking en steun hierbij algemeen

Hoe gaat het nu met jullie als pleegouders? Wat gaat goed? Wat gaat er minder goed? Waarom of waardoor? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe had u dit vooraf verwacht? Krijgen jullie begeleiding bij het pleegouderschap? Van wie krijgen jullie dit? (*Doorgaan op pleegzorgbegeleider.*) Kunt u mij wat meer vertellen over deze pleegzorgbegeleider? Wat doet hij/zij? Bij welke situaties neemt u contact met hem/haar op? Hoe gaat dit? Wat gebeurt er vervolgens? Hoe ervaart u dit? Hoe had u dit vooraf verwacht? Hoe zou u dit

graag willen zien? Wat kunt u hierin betekenen? Wat kan de pleegzorgbegeleider hierin betekenen?

Ik hoor dat er bij pleegzorg dus best veel komt kijken/ Ik hoor dat u als pleegouder dus veel te maken heeft met de pleegzorgbegeleider. Ik kan me voorstellen dat u ook nog te maken heeft met andere mensen in het belang voor het pleegkind. Heeft u bijvoorbeeld ook te maken met de biologische ouders van het kind? Over welke soort zaken hebben jullie contact? Kunt u me meer vertellen over hoe dit gaat? Hoe ervaart u dit? Hoe had u vooraf gedacht dat het zou zijn? Als ik het heb over samenwerken met de biologische ouders, wat roept dit in u op? Waarom? Hoe gaat dit nu? Hoe ervaart u dit? Hoe zou u de samenwerking met de biologische ouders graag willen zien? Hoe ziet u uw eigen rol hierin?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen. Vanaf nu de aspecten van samenwerking uitvragen als die nog niet (genoeg) aan de orde zijn geweest.)

Gezamenlijke familieorganisatie

Hoe ervaart u het contact tussen u en de biologische ouders? Hoe zien de contactmomenten eruit? Zijn hier andere mensen bij aanwezig? Zo ja, wie? Hoe ervaart u de communicatie met ouders? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat gaat er goed, en wat zou u anders willen?

Hoe ervaart u de steun van de pleegzorgbegeleider bij het contact en communicatie met hen? Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden?

Naast de situaties die goed gaan, heeft u wel eens een conflictsituatie meegemaakt met ouders? Kunt u vertellen hoe dit ging? Hoe bent u met deze situatie omgegaan? Wat u hier tevreden over? Wat had u anders willen zien? Komen dit soort conflicten vaker voor? Zijn er ook andere dingen waarover wel eens conflict ontstaat?

Hoe ervaart u de steun van de pleegzorgbegeleider bij het omgaan met conflicten in de samenwerking? Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden?

Hoe zou het ideale plaatje hierbij er voor u uitzien, dus er van uitgaand dat alles mogelijk is? Wat zijn belangrijke elementen? Hoe ziet u uw rol hierin? Hoe ziet u de rol van de biologische ouder en pleegzorgbegeleider hierin?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen.)

Opvoedingsovereenkomst

U heeft me nu iets verteld over hoe u het contact ervaart met de biologische ouders, over conflictsituaties en over de rol van de pleegzorgbegeleider daarin. Hierop wil ik nog wat verder ingaan.

Kunt u mij wat vertellen over de afspraken die u samen met de ouders heeft gemaakt over de opvoeding van uw pleegkind? Zo ja, kunt u voorbeelden noemen?

Hoe zijn deze afspraken tot stand gekomen? Wat is volgens u de belangrijkste afspraak tussen u en de biologische ouder? Welke afspraak had u liever niet gehad?

Heeft de pleegzorgbegeleider jullie geholpen bij het maken van afspraken over de opvoeding van het kind? Hoe zag deze steun eruit?

Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden?

Hoe zou het ideale plaatje hierbij er voor u uitzien, dus er van uitgaand dat alles mogelijk is? Wat zijn belangrijke elementen? Hoe ziet u uw rol hierin? Hoe ziet u de rol van de biologische ouder en pleegzorgbegeleider hierin?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen.)

Taakverdeling

We hebben het nu gehad over de afspraken die jullie maken over manier van opvoeden. Kunt u me meer vertellen over wat uw rol is in de opvoeding van uw kind en wat de biologische ouder doet? Hoe ervaart u dit? Kunt u een voorbeeld noemen van deze verdeling? Wat vindt u positief aan deze verdeling? Wat had u graag anders willen zien? Wat is de rol van de pleegzorgbegeleider hierbij? Hoe ervaart u dit? Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden?

Hoe zou het ideale plaatje hierbij er voor u uitzien, dus er van uitgaand dat alles mogelijk is? Wat zijn belangrijke elementen? Hoe ziet u uw rol hierin? Hoe ziet u de rol van de biologische ouder en pleegzorgbegeleider hierin?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen.)

Steun/ondermijning

We hebben nu gesproken over het contact, de opvoeding en de taakverdeling. Hoe ervaart u de ondersteuning van de biologische ouders bij jullie ouderrol? In welke mate voelt u zich gerespecteerd door de biologische ouders? Waar blijkt dit uit? Wat vindt u prettig? Wat zou u graag anders willen en hoe? En heeft u het idee dat uw gezag wordt gerespecteerd door hen? Zo ja, op welke manier? Zo nee, hoe merkt u dit? Wat is de rol van de pleegzorgbegeleider daarin? Heeft hij/zij daarin gesteund? Hoe ervaart u dit? Wat vindt u hier goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Wat vindt u hier minder goed aan gaan? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe kan dit versterkt of verbeterd worden? Hoe zou het ideale plaatje hierbij er voor u uitzien, dus er van uitgaand dat alles mogelijk is? Wat zijn belangrijke elementen? Hoe ziet u uw rol hierin? Hoe ziet u de rol van de biologische ouder en pleegzorgbegeleider hierin?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen.)

Belemmerende/bevorderende factoren

Nu hebben we het vooral gehad over de samenwerking tussen u en de biologische ouders en de rollen daarin van u, de biologische ouders en de pleegzorgbegeleider. Nu wil ik het graag nog hebben over wat er nodig is om deze samenwerking te kunnen bieden.

Wat is er nodig om deze samenwerking te optimaliseren? Waarom? Hoe ziet u uw eigen rol hierin? Wat heeft u hiervoor nodig van de biologische ouder om deze samenwerking goed te laten verlopen? En wat van de pleegzorgbegeleider? Wat houdt een goede samenwerking juist tegen volgens u? Waarom? Hoe denkt u dat dit verbeterd kan worden?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen.)

Samenwerking pleegzorgbegeleiders

U heeft al veel verteld over de rol van de pleegzorgbegeleider in jullie leven en hoe u dit ervaart. *(De volgende vragen alleen uit vragen als ze nog niet aan bod zijn geweest: Hoe zou u uw samenwerking met pleegzorgbegeleiders omschrijven? Kunt u hier een voorbeeld van geven? Hoe ervaart u deze samenwerking? Wat vindt u daar fijn aan? Wat zou u graag anders zien hierin? Wat zou pleegzorg hierin kunnen betekenen volgens u? Zal dit een effect op de samenwerkingsrelatie tussen u en de biologische ouder hebben? Zo ja, op wat voor manier?)*

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen.)

Wisselende pleegzorgbegeleiders

Is ... *(naam pleegzorgbegeleider)* de enige begeleider waarmee u te maken heeft gehad?

(Met hoeveel begeleiders heeft u te maken gehad?) Hoe heeft u dit ervaren? Kunt u hier een voordeel van noemen? Kunt u hier een nadeel van noemen? Heeft dit een effect op de samenwerkingsrelatie tussen u en de biologische ouder? Zo ja, op wat voor manier? Hoe zou dit er idealiter uitzien voor u? Wat kan pleegzorg hierin betekenen?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen.)

Vertrouwenspersoon

Is er nog een ander waarmee u veel deelt omtrent de pleegzorg?

Kunt u mij meer vertellen over die persoon? Waarom praat/overlegt u graag met diegene?

Kunt u vertellen hoe het delen met die persoon u helpt als pleegouder?

Zo nee, waarom niet? Zou u dat graag willen? Hoe denkt u dat dit u zou kunnen helpen?

Heeft dit een effect op de samenwerkingsrelatie tussen u en de biologische ouder? Zo ja, op wat voor manier? Wat kan de pleegzorgbegeleider hierin betekenen?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of je het goed hebt begrepen.)

Overig

Is er nog een aspect in de omgang met de biologische ouders niet aan de orde geweest die wel belangrijk is of een factor die hierbij van invloed is? Is er nog een vorm van steun niet aan bod geweest die u als belangrijk ervaart?

Zijn er verder nog dingen niet aan de orde geweest die u had willen delen?

Afsluiting

De tijd zit erop, we hebben het dus gehad over (*samenvatten*). Super fijn dat u zo veel heeft verteld. Dit geeft ons veel aanknopingspunten voor ons onderzoek om zo bij te dragen aan het voorkomen van breakdowns. Als het onderzoek is afgerond, zou u dan graag de resultaten willen lezen? Oké, zou ik dan uw mailadres mogen noteren? Dan sturen we het waarschijnlijk begin juli naar u op.

Zou u het ook leuk vinden om een kleine attentie te ontvangen als dank voor uw medewerking, dan sturen we dit naar u op? Zou ik uw adres mogen?

Heeft u verder nog vragen?

Oké, dan wil ik u hartelijk bedanken voor uw tijd. Nog een fijne ochtend/middag/avond!

Natuurlijke topic lijst pleegzorgbegeleiders

Introductie/informed consent

Goedenavond, u spreekt met... ik bel volgens afspraak voor een interview over pleegzorg. Bel ik nog steeds gelegen? Hoe gaat het met u? (Luchtig introductiegesprek over wat ter sprake komt om het ijs te breken). Zoals u weet, zal dit interview opgenomen worden. Heeft u de informatie in de toegestuurde informatiebrief goed doorgelezen? Bent u ervan op de hoogte dat u zich op elk moment kan terugtrekken uit dit onderzoek zonder dat u daar een

reden voor hoeft te geven? Geeft u bij deze expliciet toestemming tot medewerking aan dit onderzoek? Zou u deze willen geven en uw naam willen noemen? Ik zou graag verschillende facetten met u willen bespreken, namelijk de steun die jullie als pleegouders ontvangen en daarna wil ik het nog graag hebben over de samenwerking tussen jullie en de biologische ouders en de steun die jullie daarin krijgen. Als u bepaalde vragen liever niet beantwoordt, hoeft dit niet. Voelt u zich vooral vrij om te vertellen wat u wilt. Dit interview zal ongeveer een uur duren, heeft u verder nog vragen voordat we kunnen beginnen?

Inleidende vragen

Wat is uw leeftijd? Hoelang werkt u al als pleegzorgbegeleider? Wat voor gezinnen begeleidt u? Is dit vooral netwerkpleegzorg of bestandspleegzorg, of beide? Hoeveel pleeggezinnen en pleegkinderen heeft u ongeveer al begeleidt? Heeft u hiervoor ander werk gedaan binnen of buiten pleegzorg wat wellicht relevant kan zijn? Heeft u buiten uw werksituatie om ook ervaring met pleegzorg?

Co-ouderschap & steun hierbij

Ik wil het voornamelijk met u hebben over de samenwerking tussen pleegouders en biologische ouders. Hierbij wil ik zo nodig en mogelijk het onderscheid maken tussen netwerk- en bestandspleegzorg. Zou u willen beginnen met het vertellen over uw ervaringen van het verloop van de samenwerking tussen biologische ouders en pleegouders? Hoe zijn de rollen hierin verdeeld? Kunt u dit vertellen aan de hand van een voorbeeld? Waar ligt

volgens u uw rol in deze samenwerking? Hoe ziet dit er uit in de praktijk? In wat voor situaties wordt er contact met u opgenomen? Wat gebeurt er dan? Hoe reageert u hier op? In welke situaties denkt u 'goed dat u naar mij toe bent gekomen?' En in welke situaties vraagt u zich af waarom zij u benaderen? Wat doet u in zo'n situatie?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen. De volgende onderwerpen enkel uitvragen als het nog niet (voldoende) aan bod is gekomen).

Gezamenlijke familieorganisatie

Bij de samenwerking tussen biologische ouders en pleegouders is het belangrijk hoe het contact verloopt.

Kunt u wat vertellen hoe het contact verloopt tussen ouders en pleegouders? Worden jullie als pleegzorgbegeleiders bij de communicatie betrokken? In welke situatie wel en in welke situatie niet? Zijn er hierin verschillen tussen netwerk- en bestandspleegzorg? Kunt u vertellen over een meningsverschil of een conflictsituatie die u eens heeft meegemaakt tussen ouders? Hoe ziet u uw rol in de contactmomenten en communicatie tussen biologische ouders en pleegouders ook of juist als het gaat om een meningsverschil of conflictsituatie? Kunt u vertellen hoe dit er in de praktijk uit ziet? Wat gaat er goed? Wat zou u graag anders willen zien? Wat is volgens u de rol van de biologische ouders? En wat van de pleegouders? Hoe steunt u de biologische ouders? En hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun omtrent contact, communicatie en conflict tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het gaat om contact, communicatie en conflict tussen ouders en pleegouders nodig om uw werk goed te kunnen doen?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Opvoedingsovereenkomst

Bij de samenwerking tussen biologische ouders en pleegouders komen vaak ook afspraken kijken over de opvoeding. Kunt u wat vertellen over de afspraken die gemaakt worden tussen biologische ouders en pleegouders? Kunt u een voorbeeld noemen van zo'n afspraak? Wat vindt u belangrijk bij deze afspraken? Kunt u een voorbeeld noemen van een afspraak waar u van opkijkt? Wat is volgens u de rol van de biologische ouders? En wat van de pleegouders? Zijn er verschillen in de afspraken tussen netwerk- en bestandspleegouders? Waar ligt volgens u uw rol in het maken van afspraken tussen de ouders. Zijn er hierin verschillen tussen gezinnen? Hoe steunt u de biologische ouders? En hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun met betrekking tot het maken van afspraken tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het gaat om het maken van afspraken tussen ouders en pleegouders nodig om uw werk goed te kunnen doen?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Taakverdeling

Naast afspraken over de manier van opvoeden, kunnen er ook opvoedingstaken verdeeld worden. Kunt u wat vertellen over hoe de taken verdeeld worden rondom de opvoeding van het kind door de biologische ouders en pleegouders? Kunt u een voorbeeld noemen van hoe de taken verdeeld worden? Wat is volgens u de rol van de biologische ouders? En wat van de pleegouders? Wat gaat er goed in het verdelen van de taken? Wat kan er nog verbeterd worden in het verdelen van taken? Kunt u vertellen hoe de taakverdeling er volgens u idealiter uit ziet? Zijn er hierin verschillen tussen netwerk- en bestandspleegzorg?

Waar ligt volgens u uw rol in het verdelen van de taken tussen de biologische ouders en pleegouders? Kunt u vertellen hoe dit er in de praktijk uit ziet? Hoe steunt u de biologische ouders? En hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun met betrekking tot het verdelen van de taken tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het gaat om het verdelen van de taken tussen ouders en pleegouders nodig om uw werk goed te kunnen doen?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Steun/ondermijning

Naast wat al besproken is, is het belangrijk hoe ouders met elkaar omgaan.

Kunt u wat vertellen over hoe biologische ouders en pleegouders met elkaar omgaan als het gaat om elkaar steun geven en respecteren? Wat is volgens u de rol van de biologische ouders? En wat van de pleegouders? Wat gaat hierin goed? Kunt u over een situatie vertellen waarin dit helemaal niet goed ging? Is er wel eens sprake van ondermijning van gezag? Kunt u vertellen hoe dit er aan toe gaat? Hoe ziet u uw rol bij wederzijdse ondersteuning en respect tussen biologische ouders en pleegouders? Kunt u vertellen hoe dit er in de praktijk uit ziet? Hoe steunt u de biologische ouders? Hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun omtrent wederzijdse ondersteuning en respect tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het gaat om wederzijdse ondersteuning en respect tussen ouders en pleegouders nodig om uw werk goed te kunnen doen?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Co-ouderschap en steun afsluiting

Zijn er dingen in de samenwerking tussen biologische ouders en pleegouders die niet besproken zijn? Kunt u hier meer over vertellen? Wat is volgens u de rol van de biologische ouders? En wat van de pleegouders? Zijn er hierin verschillen tussen netwerk- en bestandspleegzorg? Hoe ziet u uw rol hierin? Kunt u vertellen hoe dit er in de praktijk uit ziet? Hoe steunt u de biologische ouders? Hoe de pleegouders? Merkt u verschillen in de behoefte aan steun hierbij tussen netwerk- en bestandspleegouders? Zo ja, hoe? Hoe kunt u hierop inspelen? Wat heeft u als het hierom gaat nodig om uw werk goed te kunnen doen? Hoe ziet volgens u de samenwerking tussen biologische ouders en pleegouders er idealiter uit? Welke steun is volgens u het belangrijkste om te geven aan ouders als het gaat om de

samenwerking? Verschilt dit met de huidige steun? Zo ja, hoe? Verschilt dit tussen bestanden en netwerkpleegouders? Zo ja, hoe? Wat is ervoor nodig om deze steun te geven?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Bevorderende en belemmerende factoren

Nu hebben we het gehad over de samenwerking tussen biologische ouders en pleegouders en de steun die daarbij geboden wordt. Echter, wat is er naast steun voor nodig om de samenwerking goed te laten verlopen als u denkt aan bevorderende en belemmerende factoren? Waarom? Is dit anders in bestandspleegzorg dan in netwerkpleegzorg? Hoe is dit anders? Hoe denkt u dat deze factoren kunnen worden benadrukt zodat de samenwerking geoptimaliseerd wordt? Wat denkt u dat er ontbreekt als het gaat om de randvoorwaarden voor de samenwerking? Waarom? Hoe denkt u dat dit verbeterd kan worden? Is dit anders in bestandspleegzorg dan in netwerkpleegzorg? Zo ja, op wat voor manier?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Samenwerking met pleegzorgbegeleiders

Als het gaat om samenwerking tussen u en de pleegouders, zou u een voorbeeld kunnen noemen waarin dat goed ging? Kunt u ook een voorbeeld noemen waarin de samenwerking minder goed ging? Ziet u een verschil in het effect dat een goede of slechte samenwerking met u heeft op de samenwerkingsrelatie tussen ouders en pleegouders? Hoe ziet u uw eigen rol hierin? En die van de biologische ouders en pleegouders? Is dit hoe u het zou willen? Wat gaat hierin goed? Wat kan hierin verbeterd worden?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Vertrouwenspersoon

Vertellen ouders u wel eens over een persoon die zij erg betrekken in het pleegzorgproces door veel tegen hen te vertellen? Zo ja, wat voor voordelen ziet u hiervan? Wat voor nadelen ziet u hiervan? Zo nee, hoe zou u het vinden als zij dit wel zouden doen? Ziet u verschillen tussen ouders die dat wel doen, en die dan niet doen? Kunt u vertellen hoe u ziet dat dit ouders helpt? Helpt dit hen in de samenwerkingsrelatie? Is dit anders in bestandspleegzorg dan in netwerkpleegzorg? Zo ja, op wat voor manier? Hoe ziet u uw eigen rol hierin? En die van de biologische ouders en pleegouders? Is dit hoe u het zou willen? Wat gaat hierin goed? Wat kan hierin verbeterd worden?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Wisselende pleegzorgbegeleiders

Heeft u veel gezinnen waarin u niet de eerste pleegzorgbegeleider bent? Ziet u verschillen tussen de gezinnen waarin u dit wel bent, en niet bent? Kunt u een voordeel noemen van als u niet de eerste begeleider bent? Kunt u een nadeel noemen van als u niet de eerste begeleider bent? Hoe ziet u dit terug in de praktijk? Hoe ziet u uw eigen rol hierin? En die van de biologische ouders en pleegouders? Is dit hoe u het zou willen? Wat gaat hierin goed? Wat kan hierin verbeterd worden?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Negatieve ervaringen met hulpverlening

Als het gaat om biologische ouders, kunt u wat vertellen van hun houding ten opzichte van u? Merkt u verschil als deze ouders al eerder contact met hulpverlening hebben gehad? Op wat voor manier? Ziet u verschillen als het gaat om de samenwerking met de pleegouders? Hoe ziet u uw eigen rol hierin? En die van de biologische ouders? Is dit hoe u het zou willen? Wat gaat hierin goed? Wat kan hierin verbeterd worden?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Angst en schaamte

Kunt u wat vertellen over hoe ouders omgaan met de angst en schaamte die meekomt met de uithuisplaatsing van hun kind? Ziet u verschillen hierin als het gaat om hoe dit een effect heeft op de samenwerking met de pleegouders? Is dit anders in bestandspleegzorg dan in netwerkpleegzorg? Zo ja, op wat voor manier? Hoe ziet u uw eigen rol hierin? En die van de biologische ouders? Is dit hoe u het zou willen? Wat gaat hierin goed? Wat kan hierin verbeterd worden?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

Langdurige plaatsing

Ziet u het vertrouwen in pleegzorg veranderen gedurende een lange plaatsing? Op wat voor manier? Kunt u vertellen hoe u dit merkt, en hoe u denkt dat dit komt? Heeft dit een effect op de samenwerking met de pleegouders? Op wat voor manier? Hoe ziet u uw eigen rol hierin? En die van de biologische ouders? Is dit hoe u het zou willen? Wat gaat hierin goed? Wat kan hierin verbeterd worden?

(Wat besproken is samenvatten en vragen of het goed is begrepen).

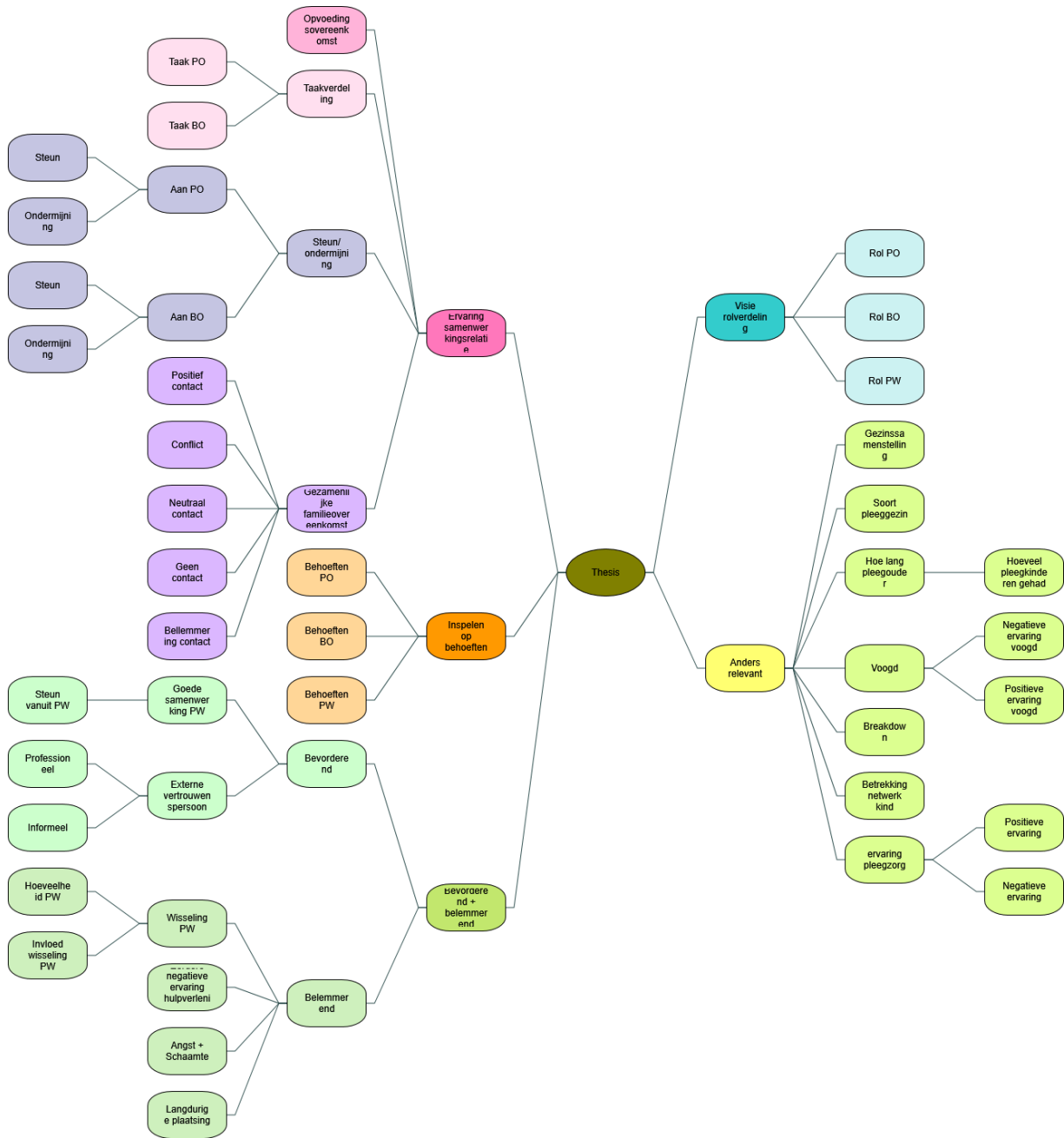
Overig

Is er nog een aspect in de omgang tussen biologische ouders en pleegouders en uw rol daarbij niet aan de orde geweest die wel belangrijk is of een factor die hierbij van invloed is? Is er nog een vorm van steun niet aan bod geweest die u als belangrijk ervaart? Zijn er verder nog dingen niet aan de orde geweest die u had willen delen?

Afsluiting

We hebben het nu gehad over (korte samenvatting). De tijd zit erop, ik denk dat we veel te weten zijn gekomen en dat dit ons zeker verder zal helpen in ons onderzoek. Heeft u verder nog vragen? Dan willen wij u nog vragen of u interesse heeft in het ontvangen van ons onderzoek als wij deze afgerond hebben? Deze zullen wij dan eind juli via de mail opsturen. Zou u het ook leuk vinden om een kleine attentie te ontvangen als dank voor uw medewerking, dan sturen we dit naar u op? Zou ik uw adres mogen? Oké, dan wil ik u bedanken voor uw tijd. Nog een fijne ochtend/middag/avond!

Bijlage C: Codeboom

Figuur 1. Codeboom.

Bijlage D: Achtergrondinformatie respondenten

Tabel 1

Achtergrondinformatie pleegouders en pleezorgbegeleiders

Kenmerken	Pleegouders	Pleezorgbegeleiders
Geslacht	38.5% mannen; 61.5% vrouwen	100% vrouwen
Ervaring	Gemiddelde is 12 maanden, met een range van 4 maanden tot 22 jaar	Gemiddelde is 7 jaar, met een range van 3 maanden tot 11 jaar
Soort pleezorg	1 netwerkpleegouder, langdurige pleezorg; 1 crisisleegouder, bestandszorg; 1 gezinshuisouder; 2 weekend- en vakantiepleegouders, beide bestandszorg, 1 daarvan heeft ook langdurige zorg gedaan; 8 bestandspleegouders voor langdurige pleezorg, waarvan er 5 ook crisisleegouder zijn geweest. Netwerkpleegouders 7,7% Bestandspleegouders 92,3% Voltijd 77% Deeltijd 23%	Allen werken met zowel netwerk- als bestandspleegouders.

Opmerking. Weekend- en vakantiepleegouders worden in de tekst weekendpleegouders genoemd. Pleegouders voor langdurige zorg worden in de tekst langdurige pleegouders genoemd.